

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 4. marca 1949

Številka 9

Razpravljajanja v Londonu

Objava jugoslovanskega in avstrijskega stališča

Namestniki zunanjih ministrov so 24. februarja zaslišali namestnika jugoslovanskega zunanjega ministra dr. Beblerja, ki je predložil jugoslovanske predloge za kompromisno rešitev jugoslovanskih zahtev proti Avstriji.

Ti predlogi se iz daleka ne približujejo zahtevam, katere bi po mnenju zahodnih velesil lahko zahtevali od Avstrije.

Po obliki so nejasni in Bebler jih na vprašanje britanskega in ameriškega zastopnika ni hotel točneje obrazložiti, ker jih načelno niso sprejeli.

Bebler je poudaril, da Jugoslavija „vroče želi“, da bi se v interesu celokupne Evrope sklenila mirovna pogodba z Avstrijo. Ponovil je, da so prejšnje jugoslovanske zahteve pravične in nato podal naslednje štiri kompromisne predloge: 1. spremembo meje v korist Jugoslavije v obsegu, ki bi ga kasneje določili na kompromisni osnovi; 2. politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo za oni del slovenske Koroške, ki bi ostala pod Avstrijo; 3. bistvene reparacije, ki jih mora dati Avstrija; 4. jamstvo za zaščito pravic hrvaške in slovenske manjšine, ki bi ostali izven avtonomnega ozemlja.

Dr. Bebler je dostavil, da ostanejo jugoslovanske zahteve v ostalih pogledih nespremenjene.

Pojasnil je nadalje, da razume Jugoslavija pod avtonomijo samoupravo pokrajine, ki bi imela lastno vlado, parlament in varnostno policijo po ustavi, ki bi bila zajamčena po Varnostnem svetu.

Zastopnik ameriškega zunanjega ministra Reber je vprašal Beblerja, na kakih kriterijih sloni jugoslovansko ozemeljske zahteve, kaka površina bi prišla v poštev za avtonomijo, kaj je razumeti pod „bistvenimi“ reparacijami.

Britanski predstavnik Marjoribanks je vprašal, na kaki podlagi temeljijo jugoslovanske ozemeljske zahteve: etični, zemljepisni ali kak drugi. Poudaril je, da je Velika Britanija najbolj sposobna, da presodi upravičenost zahtev, ker se nahaja to ozemlje v britanski zasedbeni coni.

Bebler se je odtegnil vsakemu odgovoru, češ da ima navodila, naj se ne spušča v podrobnosti, dokler ni dosežen načelni sporazum.

Sovjetski predstavnik Zarubin ni stavil nobenega vprašanja.

Avstrijski zunanji minister, dr. Karl Gruber, je podal v ponedeljek odgovor svoje vlade na govor, ki ga je imel namestnik jugoslovanskega zunanjega ministra dr. Aleš Bebler v četrtek preteklega tedna pred zastopniki štirih zunanjih ministrov. Ponedeljkovemu sestanku je predsedoval ameriški zastopnik, gospod Reber. Prisoten je bil general Galloway, vrhovni poveljnik britanskih čet in visoki komisar v Avstriji, kakor tudi jugoslovanski zastopnik dr. Bebler in koroški deželni glavar g. Wedenig in dr. Karisch.

Dr. Gruber je zavrnil kompromisne predloge, ki jih je stavila Jugoslavija kot podlago sporazuma z Avstrijo. Dr. Gruber je dejal: „Avstrijski parlament in vlada sta me pooblastila, da znova in odločno razložim, da ti dve ustavni ustanovi ne bosta nikdar potrdili pogodbe, ki ne bi vztrajala na nedotakljivosti avstrijskih meja. Podlaga takih teritorialnih zahtev more imeti za namen samo razkosanje Avstrije z namenom, da dobi Jugoslavija neke vrste političnega zadoščenja. Toda z ljudmi ne moremo ravnati kakor s šahovskimi figurami in jih premikati proti njihovi volji, da dosežemo politične cilje.“

Ko je dr. Gruber govoril o jugoslo-

vanskih teritorialnih zahtevah, je poudaril, da ne more pridejati nič novega k onemu, kar je že povedal na konferenci zastopnikov zunanjih ministrov leta 1948. Bistvo tega je, da je bila meja med Avstrijo in Jugoslavijo določena na podlagi svobodnega plebiscita, ki se je vršil pod mednarodnim nadzorstvom, in da Hitlerjev napad na Avstrijo ne more na noben način ustvariti nove pravne podlage za novo reševanje tega vprašanja. Glede avtonomije, ki jo je očrtal dr. Bebler, je dr. Gruber rekel, da se jugoslovanski zastopnik ni izrazil, katere kraje na Koroškem ima v mislih. Koroška že ima svojo lastno upravo kakor tudi zakonodajo in vlado. Avstrijski zastopnik je dalje poudarjal, da sta plebiscit iz leta 1920 in ljudsko štetje leta 1934 točno pokazala „odločno pravstvijsko usmerjenje prebivalcev v teh krajih“. Nadalje je zavrnil predloge za zaščito slovenske manjšine na Koroškem na podlagi dejstva, da bi to povzročilo upravno zmedo. Glede kulturne, politične in gospodarske svobode za slovensko manjšino na Koroškem je poudaril, da je že v polni meri zajamčena in pozval je pristojne okupacijske oblasti (britanske), ki lahko to dejstvo potrdijo.

Vendar pa je dr. Gruber pristavil, da bi bila avstrijska vlada pripravljena pristati na predlog, da se zabeleži v avstrijsko mirovno pogodbo poglavje o mednarodni zaščiti slovenske manjšine.

Glede reparacij je dr. Gruber poudaril, da smatra kakršnokoli zahtevo za plačilo za Avstrijo nesprejemljivo. Z ozirom na to je opozoril na člen 45 osnutka mirovnega sporazuma, pa koterem se Avstrija obveže, da prenese znatno premoženje, ki znaša več sto milijonov šilingov, na jugoslovansko vlado. „Zdi se mi, da imam prav, če predpostavljam, da predstavljajo ti členi glede reparacij največ, kar je avstrijski parlament pripravljen sprejeti na podlagi spremembe prekršenega potsdamskega načela, da Avstriji ne bo treba plačati nikakih reparacij.“

V torek je odgovoril jugoslovanski zastopnik dr. Bebler in v glavnem po-

udaril, da je nemogoče nadalje razpravljati o jugoslovanskih zahtevah napram Avstriji, če se ne prizna potreba po spremembi sedanjih meja, ker Avstrija noče pokazati nikake resne volje za dosego sporazuma.

„Bistveno je, da se enkrat za vselej prizna, da so sedanje meje nepravilne in da se morajo spremeniti. Mi smo s svoje strani že veliko popustili, sedaj je na drugih, na zapadnih velesilah, da povedo, da odstopijo od svojega nepopustljivega stališča, ki je edina ovira pri sklenitvi avstrijske mirovne pogodbe. Mogoče bi bilo najti mero za popravek mej, za obliko avtonomije, za vsoto na račun reparacij. Kakor hitro pokažejo Velika Britanija, Francija in Združene države, ki so se do sedaj vedno protivile vsem pogajanjem, da so pripravljene popustiti, bo mogoče sodelovati,“ je dodal dr. Bebler.

Nadalje je jugoslovanski zastopnik izjavil, da dr. Gruber ni niti poizkusil, da odgovori na jugoslovanske obtožbe glede krivic, storjenih slovenski manjšini v Avstriji, nego je kratkomalo zanikal to dejstvo. Ljudsko štetje iz leta 1934, ki ga je avstrijski zunanji minister uporabil za dokaz proti slovenski manjšini, je bilo na debelo potvorjeno z namenom, da se zanika slovenski značaj Koroške. Enako je dr. Gruber napočno omenil, da je Avstrija do leta 1938 strogo spoštovala manjšinske pravice, vzakonjene v avstrijski ustavi in v Saint Germainski pogodbi. Avstrijsko premoženje v Jugoslaviji je dr. Gruber ocenil mnogo previsoko. Na koncu je jugoslovanski zastopnik izjavil: „Stališče dr. Gruberja nas je znova prepričalo, da je najboljša rešitev koroškega vprašanja priključitev slovenske Koroške k Jugoslaviji.“

Dr. Bebler je na koncu pristavil, da je njegova končna zahteva namenjena predvsem g. Reberju, zastopniku Združenih držav, ki mu je preteklega četrtka stavil več vprašanj glede jugoslovanskih kompromisnih predlogov.

Avstrijski zunanji minister je na Beblerjev govor izjavil, da bo zavrnil jugoslovanske obtožbe pismeno.

Sredozemska pogodba

Londonski list „Daily Mail“ objavlja od svojega dopisnika iz Washingtona članek, v katerem razpravlja, kako so se vodili ameriški vojaški strokovnjaki že vrgli na delo, da rešijo še bolj zapleteno vprašanje, kakor pa je atlantska pogodba — sredozemska pogodba.

Ta pogodba je očitno dopolnilo atlantske pogodbe, toda predstavljala bo drugačne vrste sporazuma. Ustaljenost je v prvi vrsti značilna poteza dežel v atlantski zvezi. Večina teh so zrele demokracije, navajene, da menjajo svoje vlade z rednimi volitvami in ne z nasiljem. Druga z drugo niso bile v vojni že več kot sto let.

Taka ustaljenost pa ne obstaja v deželah v Sredozemlju. To so po večini dežele, ki jih lahko označimo kot žarišča močno nasprotujočih si političnih prepričanj. Drugič pa igra v atlantski obrambni pogodbi vojska enako vlogo kot mornarica ali letalstvo, v sredozemski pogodbi pa prevladujeta mornarica in letalstvo nad vojsko.

Vzhodno od Italije ne moremo izvesti velikega zbiranja čet brez mornarice in mornarica spet ne more opraviti svoje naloge, če jo ne ščiti letalstvo, bodisi

iz kopnih oporišč ali pa z morja, kjer ima oporišča na letalonosilkah. Zaradi teh dejstev so ameriški strategji poklicali v Washington admirala Connellyja, ki je vrhovni poveljnik ameriških mornariških sil v Sredozemlju in dobro poznan strokovnjak glede letalonosilk.

Sedanja politika hoče ustvariti v Sredozemlju omrežje pomorskih in zračnih oporišč, ki bodo v slučaju vojne s Sovjetsko zvezo zagotovila sledeče:

1. neoviran prehod ladijskih konvojov iz Gibraltarja preko Sueza do življenjskovega srednjega Vzhoda;

2. da zavarujejo dobavljanje Grčiji in Turčiji ter

3. da branijo morske poti iz Francije v Italijo v slučaju, da bi se njihove suhozemske poti pretrgale ali zmanjšale zaradi sovražnikovega upada v Lombardsko nižino.

Veliko vprašanje je sedaj, v koliko se more ta program izvesti v mirni dobi. Pred kratkim je admiral Nimitz namignil, kaj predvidevajo glede tega, v nekem razgovoru, ko je dejal: „V normalnih mirnih časih bi bilo nemogoče držati oporišča za svetovno vojno v območju (Nadaljevanje na 2. strani)

Obrnimo misli iz preteklosti v bodočnost

(Iz govora W. Churchilla v Bruslju)

25. februarja je otvoril v Bruslju v palači Des Academies belgijski ministrski predsednik g. Spaak konferenco Mednarodnega sveta za evropsko gibanje. V pozdravnem govoru je dejal, da odvarja konferenco v imenu belgijske vlade kakor tudi v imenu ogromne večine belgijskega naroda.

Gospod Spaak je rekel, da je vsakdo prepričan, da se mora Evropa ujediniti, ker bi sicer izgubila svoj ugled in lepega dne bi opazili njeno propadanje. Odkar se je vršil lani v Haagu prvi kongres tega Sveta, se je zamisel izpremenila v resničnost in to po ne mali za slugi takih slavnih mož, kot je gospod Churchill. „Naša naloga pa ni še končana,“ je dejal g. Spaak, „bakla je prižgana in naša naloga je sedaj, da plamen gori naprej.“

V imenu italijanskega ministrskega predsednika De Gasperiya je govoril g. Ruini, ki je poudarjal, da si je lani Italija izvolila demokratski način življenja s svobodnimi volitvami in da je odločena, da nadaljuje s podpiranjem vseevropskega gibanja. Za njim je govoril Guy Mollet, glavni tajnik francoske socialistične stranke, ki je prinesel pozdrave gospoda Bluma, ki se na žalost zaradi bolezni ni mogel udeležiti konference. Mollet je obljubil neomejeno podporo vseh evropskih socialistov.

Potem pa se je dvignil k besedi g. Churchill. Dejal je, da je vseevropska misel neprestano na pohodu, ker se je pokazalo, da je zamisel Evrope kot združene enote živa resnica in v popolnem soglasju s potrebami širokih mas in narodov na vseh koncih sveta.

„Manj kakor štiri leta potem, ko se je končalo streljanje v najstrašnejši svetovni vojni,“ je dejal, „se je že pokazalo, da je naša zamisel mnogo močnejša v mnogih ozirih kakor pa strasti, osvete in sovraštva, ki naravno sledijo strašnim krivicam, katere smo prizadejali drug drugemu. Danes smo se sestali ne le zavezniki v skupnem boju, nego pozdravljamo tudi v svoji sredi kot prijatelje in tovariše zastopnike velikih držav in plemen, s katerimi smo bili še pred kratkim v tako strašni borbi.“

To vam je primer silne ideje, ki triumfira nad najbolj strašnimi strastmi ljudi in narodov, da obrnemo svoje misli iz preteklosti v bodočnost, da obrnemo misli od dejstev sovraštva na nova ujedinenja in bratstva, za katera vemo, da so naše edino upanje.

S toplimi občutki pozdravljamo danes zastopnike evropskih držav, ki so trenutno v krempljih tiranije, ki je še bolj uničevalna, kakor je bila Hitlerjeva, in dali jim bomo prostost. Lansko leto smo se na evropskem kongresu v Haagu odločili za delo, da začnemo z razmišljanjem o evropskem ujedinenju. Velike vlade in znameniti državniki so odobrili ta načrt ali pa so postali njegovi pristaši in, kar je bilo lanskega maja le izraz neuradnega kongresa, je sedaj postalo uradna in namerna politika skoraj vseh vlad v zapadni Evropi.

Nadalje je Churchill omenil ameriške države, ki z odobravanjem gledajo na ta pokret, in je zaključil: „Upati moramo, še več, biti moramo gotovi, da bo naš sedanji sestanek prav tako posrečen in plodonosen. Ne bom govoril o vprašanjih, o katerih bodo razpravljali na kongresu, ali eno je gotovo, da je sedaj prišla ura za nov korak naprej na poti do zgradbe združene Evrope. Na ta način bomo očistili pot, odprli bomo prehode in zgledili bomo poti, po kateri (Nadaljevanje na 2. strani)

Politični pregled

ZDRUZENE DRŽAVE

Sporočilo ameriškega obrambnega ministra Forrestala opredeljuje naloge generala Dwighta D. Eisenhowerja, ki je bil nedavno imenovan za predsedujočega častnika združenih načelnikov glavnih stanov. Eisenhower ne bo imel nobene osebne dolžnosti, misije ali odgovornosti v zvezi z zakonodajo ali z drugimi delavnostmi glede vojaške pomoči tujini. Njegova naloga bo, da bo pomagal odpravljati razlike med oboroženimi silami; da bo svetoval obrambnemu ministru glede organizacije in poslovanja ministrskega urada; da bo svetoval obrambnemu ministru in predsedniku glede vprašanj, ki jih združeni načelniki glavnih stanov ne bi mogli rešiti soglasno; da bo odpravljal vse delo, ki pripada združenim načelnikom glavnih stanov in da bo obveščal obrambnega ministra o napredku; in končno da bo pomagal pripravljati osnovne obrambne načrte in proračune za te načrte.

BOLGARIJA

V Sofiji se nadaljuje velika razprava proti 15 bolgarskim protestantskim duhovnikom, ki jih država obdoljuje veleizdaje, „ker so zbirali vojaške, gospodarske in politične podatke ter jih izročali zastopnikom Združenih držav.“ Eden izmed obtožencev je zanikal obtožbo vojninstva, priznal pa je, da se je udeleževal trgovine z valutami.

JUGOSLAVIJA

Iz Beograda poroča Reuter, da so v Črnomlju obsodili na smrt z obešenjem 4 osebe, med njimi 2 duhovnika, češ da so za časa vojne vršili vohunstvo na škodo partizanov in sodelovali z nemškimi in italijanskimi okupacijskimi silami. Večje število drugih oseb je bilo obsojenih na več let prisilnega dela: od 5 do 20 let.

Drobne novice

Gospodarski in socialni svet Združenih narodov (UNESCO) je kljub opoziciji Sovjetske zveze, Poljske in Bele Rusije izglasoval ustanovitev podkomisije Združenih narodov za svobodo obveščanja in tiska, katera bo poslovala še vse leto 1952. To podkomisijo bo sestavljalo 12 strokovnjakov, ki jih bodo sicer imenovali države članice, vendar pa bodo delovali kot posamezniki.

Poljska in Sovjetska zveza pa sta seveda zahtevali, naj bi podkomisijo sestavljali vladni predstavniki ter da bi morala pobijati „vojnohujskaško propagando“.

*

Posebni odbor, ki obstoja iz treh predstavnikov izvoznih in treh predstavnikov uvoznih držav, izdeluje načrt mednarodne žitne konference in obstaja 1949. Ta odbor so imenovali države mednarodne žitne konference in obstoja iz predstavnikov Velike Britanije, Irske, Švice, Kanade, Združenih držav in Sovjetske zveze.

*

Razne ameriške verske organizacije so sklenile izdelati skupen načrt za prekomorsko pomoč, ki obstaja predvsem v poljskih pridelkih.

V letu 1948 je nad pol drugi milijon rodbin v 26 državah od 48 držav poslalo 43 državam Evrope, Azije in Južne Amerike 2000 vagonov pšenice, moke, mleka, surove volne, bombaža in drugih izdelkov.

Letos pa bodo zbirali podpore v vseh državah Unije.

*

Iz Osla poročajo, da je sestavljena lista 23 kandidatov za Nobelovo mirovno nagrado. Med drugimi se nahajajo na listi imena argentinskega predsednika, generala Perona, dalje njegove žene Eve Peron, gospe Eleanor Roosevelt, žene pokojnega ameriškega predsednika, avstrijskega predsednika dr. Rennerja, rektorja univerze v Glasgowu, sir Johna Boyd Orra, znanega predsednika odbora za statistiko o prehrani in prebivalstvu, ter ameriškega novinarja Drew Pearsona.

Krinka je padla

Svetovni tisk se mnogo bavi z najnovejšo izjavo tajnika francoske komunistične partije, Thoreza, kateri je pretekli teden izjavil, da se francoski komunisti v nobenem primeru ne bi upirali sovjetski vojski, če bi napadla Francijo. Dejal je: „Kako bi se mogli delavci in francoski narod obnašati drugače do sovjetske armade, kot se obnašajo delavci in narodi Poljske, Romunije in Jugoslavije?“ Thorezovi izjavi je kratko za tem sledila izjava italijanskega komunističnega voditelja Togliattija in Grottevolha, voditelja komunistične stranke v vzhodni Nemčiji, ki sta se izjavila v popolnoma istem duhu in smislu, da, celo z istimi besedami.

Ta napoved ne sme nikogar presenetiti, saj je samo posledica doslednega uveljavljanja komunistične ideologije. Stalin sam je pogosto povedal, da je cilj komunizma: najprej urediti diktaturo proletariata v eni državi, namreč v Sovjetski zvezi, potem pa to državo uporabljati kot oporišče za napade, ki naj strmoglavijo sedanji red po vsem svetu.

Evropski komunizem je bil zadnja leta zelo glasen v oznanjanju raznih nacionalnih gesel. Vsi komunistični prvaki so imeli polna usta besedi o narodni neodvisnosti in podobnem. To govorjenje je zaslepilo dosti preprostih komunistov, ki so bili prepričani, da je partiji res kaj do lastnega naroda.

Najnovejše izjave vodilnih evropskih komunistov pa nam ne puste nobenega dvoma več, da jim je več za ideje njihove partije kot pa za dobrobit naroda.

Svet lahko proizvaja hrano za vse

Ameriški poljedelski minister Charles F. Brannan, ki je govoril pred National Farm Institute (Narodni zavod za farme), je dejal, da stoji ameriško poljedelstvo na pragu nove meje, ki jo označuje Trumanov predlog, da bi z izmenjavo tehničnega znanja pomagali dvigniti življensko raven sveta.

„Še preveč ljudi živi še vedno v bedi ob nezadostni hrani in boleznih. Gospodarsko življenje mnogih je še vedno tako oddaljeno od mehaničnega napredka 20. stoletja, kot je par volov oddaljen od traktorja. Tem ljudem manjka tehnično znanje. Manjka jim tehnična oprema, manjka jim tehnika, da bi lahko ustvarili osnovne statistike glede

svojih potreb in virov. Manjka jim kapital.“

Vendar pa je v današnjem svetu — prvokrat — zadosti znanja, zadosti spretnosti, je tudi mogoče proizvesti zadosti opreme, da se pomaga trpečim narodom sveta.

Mnogo potrebnega znanja, spretnosti in proizvodne zmoglosti je na razpolago v Združenih državah. Naša država je dosegla takšno industrijsko in poljedelsko proizvodnjo, ki se zdi fantastična skoraj vsemu ostalemu svetu. Medtem ko je po eni strani meja materialom in proizvodom, ki jih lahko izvozimo, pa po drugi strani stalno rastejo naši viri in tehnično znanje, ki so videti neizčrpni.

Delujoč z drugimi državami in potom Združenih narodov ter njenih ustanov bomo mi lahko združili naše znanje z znanjem ostalih miroljubnih narodov.

Medtem ko nadaljujemo s temi napori, pa lahko v istem času delimo z drugimi državami naše znanje, naše izboljšave in našo tehniko. S tem, da bomo tako delali, bomo dokazali svetu, da lahko demokracija doseže izobilje ter pomaga drugim, da ga dosežejo.“

Deklaracija sveta svobodne Češkoslovaške

Svet svobodne Češkoslovaške je objavil ob prvi obletnici državnega udara v Pragi deklaracijo na češkoslovaški narod, v kateri napoveduje, da bo Češkoslovaška, „ki je z najbrutalnejšimi in najbolj rafiniranimi sredstvi modernega terorja prisiljena k molku, nekega dne znova svobodna.“

Svet, ki ga sestavljajo večinoma člani prejšnje češkoslovaške vlade, si je nadel nalogo obnoviti demokracijo v Češkoslovaški.

Deklaracija navaja: „Pred enim letom so komunisti ne s svojo močjo ampak z močjo, ki jim jo je dala bližina rdeče armade, zatrli demokracijo, uničili svobodo in ponižali našo državo v navadno predstražo neke velesile. Med nami so patrioti, ki so morali v svojem življenju trikrat v begunstvo, in možje, ki so skupaj z G. Masarykom ustanovili Češkoslovaško republiko.“

Za nami je tu večji del tistih mož, ki so pred 10 leti začeli v tujini boj za zrušenje Hitlerjevega trinoštva.

Z nami je tu mnogo tistih, ki so se leta 1944 udeležili slovaškega upora, kot tudi tistih, ki so skušali po padcu nacističnega režima obnoviti v naši državi demokratični red in ki so se šele po triletnem boju umaknili nasilju. Končno so z nami možje, ki so zapustili svojo domovino, ker jih odbija brutalnost in nasilje in ker se nočejo odpovedati svoji veri v svobodo.

Sredozemska pogodba

(Nadaljevanje s 1. strani)

čjih, ki niso pod našim nadzorstvom, in mogoče, da bi bilo iz diplomatskih razlogov nepravilno imeti taka oporišča in čete na krajih pod našo oblastjo, če bi s takim obnašanjem upravljali v nevarnost svetovni mir. Toda najvišji poveljniki in oborožene sile bi morale vendar imeti skupen načrt, da si zagotove taka oporišča na gotovih krajih z bliskovito naglico.“ Admiral Nimitz je potem namignil, da smatra Sredozemlje za tako območje prvovrstne važnosti.

Prvi korak na poti za sredozemsko pogodbo mora biti, da dobimo zagotovilo od nekaterih držav, ki niso pod našo oblastjo, da nam nudijo oporišča v slučaju skupne varnosti. Če si ogledamo posamezne zahteve, vidimo, da je ena prvih potreb nova pomorska baza na zapadu Sredozemlja, ki bo mogla dati zatočišče zelo povečani ameriški vojni mornarici. Najprimernejša izbira bi bila Kartagena na jugu Španije in to v prvi vrsti zaradi tega, ker ima to pristanišče svojo lastno jeklarsko industrijo, ki je velike važnosti pri popravljanju ladij. Lahko se govori o tem, da morda prezro Španijo pri sklepanju atlantske pogodbe, toda bilo bi neumno izključiti jo iz obrambne zveze v Sredozemlju.

Samo iz tega razloga so že pričeli poizvedovati v Madridu.

Italija bo zelo verjetno podpisala obe pogodbi, atlantsko in sredozemsko, in

kot taka predstavljala južno krilo atlantske pogodbe in središče sredozemske pogodbe. Njena vloga v sredozemski pogodbi bi bila, da varuje ozko Sredozemsko morje pri Siciliskem prelivu. Italija bo odgovorna za preskrbo zračnih oporišč v južni Italiji in Siciliji, verjetno tudi pomorsko pristanišče v Tarantu. Vzporedno s temi bazami bo treba najti veliko zračno bazo v Tripolisu. Neugnana Malta bo morala prevzeti svojo staro vlogo življenjske važnosti. Usoda Grčije zavisi od tega, kako dolgo bo mogla držati svojo severno mejo, poleg tega pa je brez dvoma treba dobiti veliko zračno oporišče na Kreti. Da bo mogoče obdržati dobavne zveze s Turčijo, bo treba najti zračna oporišča in verjetno tudi pomorska na Dodekaneskih otokih. Turčija pa ne more veliko nuditi, razen zračna oporišča. Zelo verjetno bo Egipt postal član sredozemske pogodbe zaradi svoje lastne varnosti in v tem slučaju bo pristal na to, da bosta britanska in ameriška mornarica rabili Aleksandrijo za svoje pristanišče. Egipčani so že izrazili svoj strah pred komunizmom in željo po Marshallovi pomoči, zaradi tega lahko pričakujemo, da bodo sprejeli obrambo.

Če bo mogoče vsem tem zahtevam zadostiti z različnimi predpripravami, so voditelji oboroženih sil prepričani, da je mogoče izpolniti predpogoje za nastanek sredozemske pogodbe.

Obrnimo misli

(Nadaljevanje s 1. strani)

rih bodo lahko vozili vozovi s težkimi odgovornostmi izvršne oblasti, in onim, ki so prevzeli te odgovornosti, bomo dali v roke načrt in zamisel za delo. Mogoče bomo mogli dati tem vozovom v obliki živahnega in prosvetljenega ter vedno bolj prevladujočega javnega mnenja gorivo, ki ga bodo rabili na potovanju, in električno iskro, ki bo spravila stroj v pogon.“

Churchill je zaključil v francoščini z besedami: „Tako, gremo naprej.“

Obletnica rojstva Jurija Washingtona

Jurij Washington, vojaški voditelj in prvi predsednik Združenih držav Amerike, se je rodil 22. februarja 1732 v Bridges Crook-u v grofiji Westmoreland, ki je bila takrat angleška virginijska kolonija. Tri leta kasneje se je njegova rodina preselila na posestvo ob reki Rappahanock v grofiji Stafford, Virginija. Tu je prebil svoja otroška leta. Zaradi svoje čvrstosti, gibčnosti, poštenja in neoporečnosti je kmalu postal vodja svojih prijateljev. S 16 leti je pridobil diplomu zemljemerca, z 19 leti pa je bil izvoljen za majorja virginijske milice. Z 20 leti je podedoval posestvo svoje rodbine v Mount Vernonu v Virginiji.

Leta 1757 se je odlikoval v vojni med Angleži in Francozi za nadzorstvo zahodnega kolonialnega področja. Nato je Washington dal slovo oboroženim silam in se umaknil v Mount Vernon. Leta 1759 se je poročil z mlado in bogato vdovo, z gospo Marto Custis, materjo dveh otrok. S 27 leti je že bil eden od najuglednejših mož kolonij. In tako so Washingtona izvolili v zakonodajno zbornico Virginije. Pri obdelovanju svojega posestva je uvedel znanstvene poljedelske metode in tako napravil iz Mount Vernona eno od najproduktivnejših plantaž kolonij.

Medtem pa so se odnošaji med Anglijo in svobodoljubnimi ameriški kolonijami vedno bolj naglo slabšali. Na pokrajinskem zborovanju Virginije leta 1774 se je Washington silovito zavzel za samoupravo kolonij.

Po deklaraciji neodvisnosti (4. julija 1776) je prišlo do vojne z Anglijo. Koncem leta 1776 je bil izgubljen New York in Washington se je umaknil proti New Jerseyu. Stvar revolucije je bila v resni nevarnosti. Toda Washingtonu je s spretnimi taktičnimi manevri uspelo popraviti vojno srečo: dosegel je sijajni zmagi pri Trentonu in Pricetonu v New Jerseyu.

Leta 1781. je s pomočjo Francozov prisilil glavno angleško vojsko v Yorktownu v Virginiji po 11 dnevnem obleganju k predaji. Tako je končala vojna za svobodo. Leta 1783 je Anglija s pariško pogodbo priznala neodvisnost Združenih držav, Washington je odstopil kot vrhovni poveljnik in se vrnil v Mount Vernon.

Leta 1789 so Washingtona po sprejemu ustave Združenih držav izvolili za prvega predsednika nove republike. Leta 1793 je bil ponovno izvoljen za nadaljnja 4 leta. V svojem poslovnem govoru 17. septembra 1796 je Washington izjavil svojim rojakom: „Bodite Američani. Delajte tako, da v državi ne bo partikularizmov (strankarstva), da ne bo Severa ne Juga ne Vzhoda in ne Zahoda; vi vsi ste odvisni drug od drugega in morate biti v Uniji bratje... Pospešujte vzgojo, zavzemajte se za javni ugled, ogibajte se dolgov. Bodite pravilni in mož beseda v stikih z vsemi narodi... Z eno besedo, bodite narod, bodite Američani in bodite odkritosrčni proti samemu sebi.“

Po končani svoji drugi predsedniški dobi se je Washington znova umaknil v Mount Vernon. Tu ga je 12. decembra 1799 presenetil snežni vihar ter je težko obolel. Že dva dni kasneje je umrl. „Očeta domovine“, kot so imenovali Washingtona, so položili v rodbinsko grobnico v Mount Vernonu, na kateri pravi nagrobni napis, da je bil „prvi v vojni, prvi v miru in prvi v srcu svojih rojakov“.

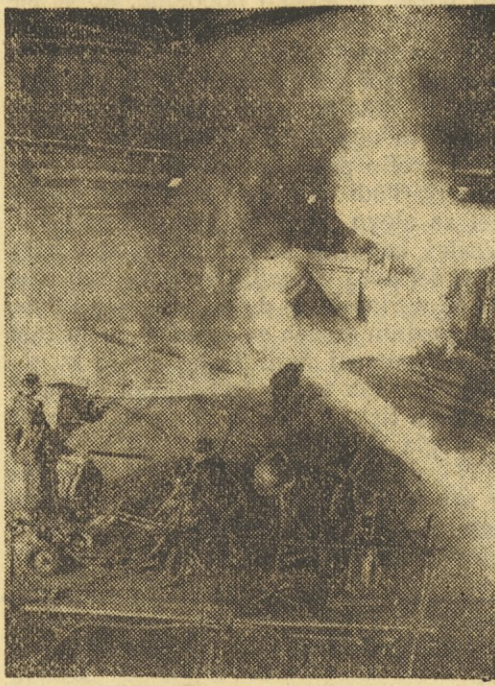
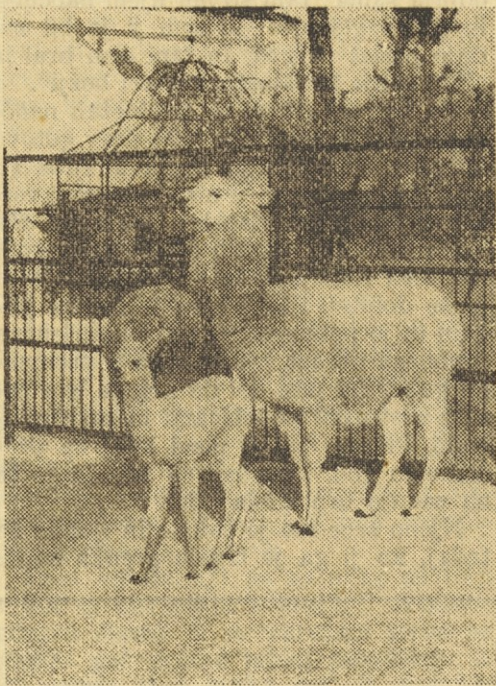
Prizor iz Kravčenkove razprave v Parizu: Viktor Kravčenko ob priliki soočenja s svojo ločeno ženo, Zinaino Gorlovo, ki je prišla iz Sovjetske zveze, da priča proti njemu „Ne govorite o mojem ljubljenu in velikem voditelju!“, se brani proti Kravčenkovi nastopajoča priča Kolibanov, ko je Kravčenko izjavil: „Pljunem na Stalina...“ (Prva in druga slika spodaj)

„Električna služkinja“. Veliko pomoč predstavlja za zelo obremenjene gospodinje ta nov električni stroček, ki opravlja številna gospodinjska dela, kakor snaženje čevljev, umivanje in snaženje posode v najkrajšem času. — Slika vam prikazuje to „električno služkinjo“ pri pomivanju kozarcev. Stroček ima ¼ PS. (Slika desno spodaj)

Nov zarod v živalskem vrtu v Schönbrunu. Pred kratkim je prišla na svet mlada lama, ki je zelo živahna in se ponosno sprehaja s svojo „materjo“ (Prva slika levo zgoraj)

Avstrijskemu artistu, Johanu Pichlerju, ki trenutno nastopa v londonskem cirkusu Bertram Mills, ne zadostujejo več njegove dosedanje vratolomne akrobacije. Sedaj, si je izmislil kot novo atrakcijo stojo na navadni sprehajalni palici in na pet metrov visokem drogu, na strehi cirkusa, 20 m nad zemljo (Slika desno zgoraj)

Slika prikazuje snemanje del pri topilni peči s televizijsko kamero. Posnetke so predvajali v televizijski oddaji o izdelovanju jekla (Srednja slika zgoraj)

Kapelški punt
Zgodovinska povest
Spisal dr. Ožbolt Jlaunig
(Nadaljevanje)
15.

„Kaj boš ti, pankertni capin, mene smešil, glej, da se zgubiš, če ne —“ in Vivoda sključi pesti in hoče udariti pisarja. Tudi drugi gostje so skočili kvišku in slaba bi predla pisarju, če ne bi smuknil pri durih po stopnicah na prosto.

Vznemirjeni so bili vsi nad temi bogokletnimi besedami in razburjenost bi se ne bila tako hitro plegla, ko bi ne zaklical gospodar Boštej:

„Glejte, glejte, sedaj gredo župan Vegl in cerkveni ključarji v župnišče, gotovo je to zaradi kipa Device Marije.“ Mahoma so vsi gostje pri oknu, nekateri pa jo mahnejo iz sobe. Množica je kričala: Sveto obleko so ukradli, fajmošter jo imajo, božja kazen jih bo zadel, oblačilo mora priti nazaj!

Od vseh strani so vreli ljudje pred župnišče. Župan Vegl in cerkvena ključarja so šli res v župnišče, Kocelj pa je ostal v zadnjem trenutku radi opravkov doma.

Župnik Prunner je bil v svoji sobi, hodil je nemirno gori in doli. Slišal je

kričanje zunaj pred župniščem, skozi okno je zapazil množico, ki je dvigala pesti proti hiši. Zdajci se zaslišijo težki koraki po stopnicah, nekdo potrka. Župnik se odzove. V sobo stopijo prej imenovani. Bere se jim na obrazih razburjenost, svojega duhovnega pastirja ne gledajo tako spoštljivo kot drugače, ne da bi ga kakor običajno pozdravili.

Župnik Prunner stopi nekaj korakov naprej in vpraša z nekoliko razburjenim glasom, česa želijo.

„Mislim, da ni treba vprašati,“ povzame prvi besedo župan Vegl ter gleda župnika, ne da bi trenil z očmi.

„Če je tedaj tako, pa prevzemite vi vso odgovornost nase, meni bi bilo jako ljubo.“

„To bi bilo lahko, naprtiti krivdo drugemu; vi ste župnik in ne mi, vi ste naš dušni pastir, vi bi morali braniti našo vero in naše stare šege, toda vidimo, da nas hočete izdati!“

„Vegl, Vegl, pomisli, kaj govoriš,“ pravi župnik, „ko se je od prvega razburjenja nekoliko pomiril; „krivico mi delate, ne morem si očitati, da bi zane-marjal svoje dolžnosti.“

„Pa sedaj ste jo,“ odvrne Vegl; „zakaj ste ubogali gosposko in sneli oblačilo ter pobrali table? Tako delajo luteranci in vi jih posnemate.“

„To moram slišati od vas, mojih župljanov; če bi bilo od mene odvisno, bi ostalo vse pri starem.“

„Ne verjamemo gosposka, vam je ljubša kakor mi,“ reče Pavlič, „še vi hočete vpeljati krivo vero.“

„Sedaj mi je pa dovolj,“ odvrne župnik s povzdignjenim odločnim glasom.

„Bog mi je priča, da sem se branil, kolikor sem mogel, a sili se moram uklo-niti.“

„Nič nas niste vprašali,“ trdo odvrne Vegl; „mi imamo tudi pri tem besedo.“

„A odgovoren sem jaz, in če nisem storil prav, je Bog moj sodnik in ne vi.“

Odločen, samozavesten župnikov nastop je vplival na župana in njegove spremljevalce. Videli so, da delajo župniku krivico, zato pravi Vegl z bolj mirnim glasom:

„Ljudje so razburjeni; zakaj zdi se jim to velika pregreha. Z vso silo zahtevajo, da se Marijin kip zopet obleče in tablice razobesijo na prejšnjem mestu.“

„Razumem to razburjenje,“ pritrdi župnik; „toda kaj naj počnem, ko preti komisar iz Celovcu z vsem mogočim, a flegar gleda kakor divja zverina na to, da se vse natančno izvede.“

„Kaj nas briga gosposka, naša vera je nam več vredna, mi bomo tudi dajali enkrat odgovor Bogu. Te oskrunbe mi ne trpimo, obleka in tablice morajo nazaj, izročite jih na našo odgovornost,“ reče Vegl odločno.

„To se lahko zgodi, a kriv bom samo jaz. Pa pretrpel sem dosti in bom tudi to. Naš stan je težak in posebno sedaj nas pritiskajo oblasti od vseh strani.“

„Bodite mirni, mi smo z vami,“ rečejo vsi hkrati, „mi vas branimo.“

Župniku se je razjasnil prej žalostni obraz, segel je možem v roke in solza mu je zaigrala v očeh.

„Hvala vas vsem za zaupanje, v ostalem pa postopajte mirno; hočem vam izročiti vse.“

Rekši odpre omaro in vzame iz nje obleko in tablice. Obenem pokliče kaplana Tofana, da nese skupno z mežnarjem te svete stvari nazaj v cerkev; zanj je itak bolje, da ni zraven, ker itak ve, kako težak odgovor bo moral dajati zaradi tega pred gosposko.

Sadovnik je medtem stopil k mežnarju, ki je prinesel ključke od cerkve.

Hitro se je zvedelo med zbrano množico, da pride obleka in tablice nazaj. Zbralo se je več ljudi. Odzvonilo je ravno poldne, ko stopi iz veže župnišča kaplan, ki nese v belem zavitku odvzete stvari.

Slišali so se veseli klici: Vegl, to je mož, še župnika se ni zbal. In množica se je pomikala po trgu proti cerkvi v Trnju. Nekateri so se glasno razgovarjali, drugi so se združili in molili, ženske je zbrala takozvana sveta Mojca in začela glasno moliti, stopajoč tik za kaplanom, pred katerim so šli župan Vegl in oba ključarja.

Župnik pa je gledal resno skozi okno na odhajajočo množico in si mislil: tako je ljudstvo. Sedaj te hvali, a kakor se veter obrne, te zopet napada in hoče kamenjati. Človeška narava je že taka. Bilo je pred tisoč leti tako in ostane tudi sedaj.

In sklonil se je na stol, zakril obraz z rokami in bridko zdihnil.

Počasi se je premikala procesija proti Trnju, vedno više in više se je vzpenjala. Glasna molitev se je čula na cesti, kjer je stal Robert in strupeno gledal na cel spreved.

(Dalje prihodnjič)

I. D.:

Skrinja stare matere

Stopnice v podstrešje so mi zaškripale pod nogami, ko sem stopil nanje in se povzpел po njih. Zaškripale so od starosti in zapuščenosti. Tudi lesena, iz desk gbita vrata so zaškripala, ko sem jih odprl nad seboj. Izpod slamnate strehe mi je zadišalo po dimu, od okajenih šperovcev so visele pajčvine. Slama, cunje, stara ropotija po oknih se mi ni zdela kar nič več tako domača kakor nekoč, ko sem se hodil skrivat sem gor ali pa oprezovat, kje in kdaj bo znesla katera kokoši. Poglej no — tam leže še moje male cokle — kolikokrat sem se drsal v njih, koliko potov napravil v njih po vasi! Tako majhne so, tako zelo majhne! Zraven njih stoje, že na pol razpali in žalostno nagnjeni očetovi škornji, ki so mu včasih tako mogočno bobneli na nogi, ko se je vračal zvečer z dela domov in sem jaz sedel na klopci pred hišo in čakal v mrak, kdaj se bo izobličila iz njega njegova silna postava. Tiste noge, ki jih je obuvale nekoč, že zdavnaj ni več. Ne, tiste noge ni več.

Pod črvojednim, nalomanim šperovcem leži prav majhen slamnik, ki je nekdanj tako lepo pristajal zlati glavici moje sestre Pavle. Ni je več. Roka mi je vztrepetala, ko sem segel po njem in ga potegnil izpod šperovca. Kako žalostno raztrgan visi nekoč modri trak od njega! Pogladi sem ga in pobožal z vzdihom. Tudi nekaj njenih ljudskošolskih knjig, s prahom pokritih, leži še tam, in zvezki, v katere je pisala njena drobna, dobra roka. In star okvir brez podobe, plesniva deža, iz katere mi je butil v nos starinski, žerék duh; na šperovcih pa pripeta lastovičja gnezda, ki vsako pomlad znova oživé — vse drugo je tako mrtvo. Počiva in razpada.

Mrtva in osamela je stala tudi skrinja v kotu, h kateri sem s tesnobnim srcem šel in sedel nanjo. Skrinja stare matere. V zarjaveli ključavnici je tičal zarjavel ključ, na pokrovu in končnicah so se še poznali obrisi nekdanjih živih rož. Tu, v tej skrinji je imela svoj balo, ko se je možila, tu notri je hranila tisto svojo praznjo obleko, ki naj bi jo oblekli vanjo, ko umre.

Spomnil sem se, kako čudno varno je bilo v njenem zavetju, ko nas je bilo pa vedno tako strah, posebno pozimi zvečer za pečjo, kamor smo se spravili in je ona morala sedeti pri nas na zapečku. Sama vsa plašna in strašljiva je varovala nas kakor trdnjava, za katero smo se poskrili.

Pokleknil sem pred skrinjo, skušal zavrteti ključ, da bi jo odprl. Ni šlo. Šele ko sem pritisnil z nogo pokrov, se je odprla kar sama od sebe. V predalčku na levi strani sem zagledal najprej svoj dnevnik iz dijaških let, povezan z rdečim trakom. Le kdo ga je bil povezal tako? Kdo tako varno in skrbno spravil sem? Razvezal se ga, odprl in našel v njem pramen sestrinih ljubih las, ki sem ga ji bil odstrigel za spomin, ko je ležala na mrtvaškem odru. Da, tu so. Moj Bog, kako hudo je, ko se jih rahlo dotakne roka! Tako sem jih videl še enkrat, jih skrbno zavil, zavezal dnevnik s trakom in ga položil nazaj v predal.

Na dnu v skrinji je bilo še nekaj obleke, ki je že izgubila skoraj vso barvo, na vrhu prazna ruta stare matere, v njej pa zavita knjiga.

Vzel sem knjigo v roke, odprl platnice in bral v stari pisavi: „Dušna paša za Kristjane, kateri želé v duhu in v resnici Boga moliti. Spisal Friderik Baraga, kaplan v Metliki.“ Na levi pred naslovom v knjigi je bila podoba Dobrega pastirja z dvema ovčama, pod njo pa besede: „Jest sim dober pastir in poznam svoje ovce“. Nato se mi je odprla stran, na kateri je bil prislušen že rjav šopek treh cvetic: zvončka, jeternika in trobentice. Spomnil sem se, da sem ji bil prinesel ta šopek, ko sem bil doma za Veliko noč. Ta šopek sem ji bil prinesel in glej, shranila ga je v knjigo k strani, na kateri je brala iz „Večerne molitve“: „Zdaj te pa prosim, moj dobrotljivi Oče nebeški, obvaruj me to noč vse nesreče na duši in na telesu, ohrani mi, če je tvoja sveta volja, moje zdravje in življenje. Če pa hočeš, da

še to noč pred tvoj sodni stol stopim, — naj se zgodi tvoja sveta volja; le samo tega te v imenu Jezusa Kristusa ponižno prosim, vzemi me v svoji sveti milosti iz tega sveta, da ne bom vekomaj od tebe odločena —“

To je bila njena večerna molitev vsako pozno nedeljsko popoldne, ko je sedela pri peči ali na pručici pred hišo in brala, visoko držeč knjigo k očem in spremljač vsako besedo z uvelimi ustnicami. Listal sem dalje po ostareli knjigi in odprla se mi je stran, na kateri je bilo prisušeno cvetje jesenskega vresja. Tudi to cvetje sem ji bil prinesel za slovo, ko sem odhajal zdoma. Vselej, kadar je bilo treba zopet v šolo, sem šel ponj v gozd. Čez pokošene loke so se zgrinjale že dolge jesenske sence, po gozdnih stezah so že ležali tu in tam odpali rumeni listi. Tedaj mi je iz gozdov in z lok vedno zadišalo po slovesu. — Tudi tisto vresje je shranila, ničesar ni vrgla proč, kar sem ji bil prinesel.

Njene misli so že hitele iz doline solz v nebeško pribežališče in vedel sem, ko sem to bral, da so se njene usahle ustnice tresle, kadar je molila to prošnjo,

P. L.:

Usmiljenka

Narava molči — le morje zapoje včasih svojo zmagoslavno pesem — pod temnimi oblaki jesenske noči. V nočni pokoj padajo medli odsevi sveče. —

V zadnji celici pokrajinske bolnice vlada popoln mir, grobna tišina. Iz sedanjih sob se čuje od časa do časa hripav kašelj bolnega starca ali bolesten vzdih siromaka, ki kliče smrt, pa je gluha za njegove prošnje in vzdih.

Na smrtni postelji leži mlada žena, vsa onemogla in izmučena; zavest jo zapušča. Vsak diha, ki ji prihaja počasi in težko iz prsi, naznanja notranjo bol. Vsa je v ognju; vročinska bolezen jo muči. Kakor besneči val ob razbito ladjo, tako ji udarja vroča kri v lica. Trebno je videti mirna in pokojna, kakor da sniva ljubezniv sen, a hkrati se zdi človeku, da vidi pred seboj ovenel cvet na bregu razburkane reke, katerega je siloma izruval nenasiten val. — Uboga Ilka!

Njeno kratko življenje je vrsta bolesti in prevar. Matere ni nikoli poznala; nikdar ni okušala, kako sladko zveni to ime. Pri vsem tem pa je tudi pogrešala prave vzgoje. S svojim prihodom na svet je vzela očetu mlado, ljubljeno ženo, ki je bila podlaga vsej družini — in s tem postala — kakor tudi dva starejša brata — sirota. Rastla je, a nikoli ni občutila družinske sreče; prepirl ji je polnil vsak dan ušesa. Hiša je propadala od dne do dne, ker ni bilo v njej reda, še manj pa dobrega — srca.

S šestnajstim letom je bila Ilka že skoraj doraslo dekle. Lepe črne oči so se ji svetlikale pod čelom, goste obrvi so se malone spajale, temni lasje so ji segali do kolen, lice pa ji je bilo belo. Čeprav je bila majhne postave, vendar je

saj je živel tako rada in je vselej zajokala, kadar je pomislila, da bo treba umreti. Toda njen dan se je že nagnil in še ob tem svojem večeru je gledala na vresje, ki si ga je shranila v spomin name.

Prav proti koncu pa se mi je knjiga odprla sama: tam so bili njeni naočniki in pa razglednica, ki sem ji jo bil zadnjo poslal za god. In tam sem bral iz „Zdihvanja k' žalostni materi božji“.

Tu, pri tej strani so ji obležali naočniki, ko si je snemajoč jih, prav gotovo obrisala oči s koncem naglavne rute. Tu so obležali. Naprej ji niso pomagali več, ker ni bilo treba. Zaprle so se njene oči.

Ko je ležala zaprtih oči in sklenjenih rok med fuksijami in rožmarinom, sem jo še dohitel. Stopil sem k njenim nogam in jo pokropil prav gor do njenega drobnega obraza, zgubanega v premnoge gube. Od prsi dol do nog je bila posuta s svetimi podobnicami in razglednicami, ki sem jih ji pisal kdaj za praznike in god. Povedali so mi, da je še na zadnjo uro želela tako.

Njeno srce me je čakalo in ljubilo še tedaj, ko ji ga je trgala grenka smrt.

bila najmočnejša v hiši. Sosede so zelo radi govorile, da je Ilka živa slika pokojne matere. —

Ilka ni bila doma zadovoljna, ker ni našla miru in ljubezni. V veliko srečo si je štela, če je mogla preživeti dan v krogu prijateljic ali materinih sorodnic. V krogu prijateljic je bila pri vsem prva, kar je le moglo zabavati družbo. Ker je bila vesele narave, prikupljiva in pametna, so si želele njenega prijateljstva. Mladi svet je sploh rad pogledoval za njo.

Tovarišice so večkrat opazile, kako Ilka zardi v lice, povesi glavo in umolkne, kadar katera spregovori kaj nedostojnega v šali.

Naenkrat pa se je vsa izpremenila. Nihče ni slutil, kaj se godi z njo. Nič več ni bila ljubezniva do svojih sorodnic, niti ni več iskala njihove družbe. Ljubila je samoto. Nobenega dela se ni mogla lotiti.

Ni bila še izpolnila šestnajst let, a že je bila do ušes zaljubljena v mladega častnika, s katerim je imela priliko vsak dan se razgovarjati. Zvitež si je kmalu popolnoma osvojil srce neizkušene mladenke ter jo tako očaral z lažnimi obljubami, da se mu je slepo žrtvovala. Štela se je srečno prav tedaj, ko je bila najnesrečnejša.

Nekega večera ga pričakuje na dogovorjenem mestu brez posebnega namena. — Uboga Ilka! Njena čast, sreča, dobro ime, vse je bilo v njegovi roki. — No — njega ni! Vročica se je loteva. Vso noč ni mogla zatisniti očesa. Sto misli ji je rojilo po glavi...

Drugo jutro dobi pismo. Čita. Srce ji je hotelo počiti od bolesti. „Izdajalec,“ vzklikne, „vse mi je vzel, a zdaj, videč,

da se ne dajo zakriti posledice zločina, beži. Beži ter mi očita, da sem sama kriva. Gorje, kaj bo z menoj?“ —

Kmalu se je začel širiti glas, da je Ilka mati. Iz sramote se je ogibala ljudem. Toda ni se ji bilo treba skrivati, ker so se je ljudje sami ogibali in porogljivo zrlji za njo. Za sramoto je zvedel tudi oče... „Zgubi se mi izpod strehe!“ zarohni nad njo in s tem je postala uboga Ilka brezdomka. Širni svet ji je bil odprt, a ni je bilo duše, ki bi jo sprejela pod streho, kam — — —?

Hodila je od praga do praga, da bi našla kako službo, a povsod zaman. Že se ji je porajala iz obupnosti misel, da bi si pretrgala nit bednega življenja, a zopet se ji je vsiljevala misel, naj se mašče nad zapeljivcem. Toda maščevanja ni izvršila, ker je zmagalo usmiljenje. Potrpežljivo je pretrpela sramoto za sramoto; do dna je izpila grenko čašo pelina. —

Njene muke se bližajo koncu. Izpiti ima še zadnje kaplje iz čaše življenja, katero polagoma ugaša v njej — — —

Poleg bolnice sedi v čisti, beli, deviški obleki mlada usmiljenka. Z obraza ji odseva neizrekljiva milina in čista nadnaravna, prav angelska ljubezen. Kakor bdi skrbna mati nad edincem, tako čuva tudi usmiljenka nad strtim življenjem uboge Ilke. Nepremično ji zre v obličje. Z nežno skrbjo ji moči osušene ustnice s sladkim vinom, da bi jo nekoliko okrepila in privedla k zavesti. Toda bolnica ne čuti ničesar. —

Usmiljena sestra se zagleda v lepo, uvelo lice nesrečnice. Zamišljena zre na njo in ne more se več premagovati pred besedami, ki jih je narekovalo ljubeče srce. Skrivaj ji priрга na krasno lice solza sočutja in ljubezni. —

Dobro ji je znana povest bolnice. V zaupnem razgovoru ji je Ilka vse razodela ter ji je popolnoma odkrila svoje dušne rane. O, koliko lažje ji je bilo, ko je videla, da ta dobrotni angel deli svoje solze z njenimi solzami! Prvič v življenju je občutila, da so na svetu srca, ki resnično ljubijo in sočustvujejo z njo.

Usmiljenka ni niti z besedo očitala grešnici. Kaj še! Podala ji je svojo neomadeževano roko, jo dvignila iz propasti, kamor jo je vrgla ljudska zloba. Izmučeno in krvaveče srce ji je poživila z mislijo na božjo ljubezen in usmiljenje.

A sedaj, gledajoč jo pred seboj, premišljuje v duhu razne epizode iz njene kratkega, a burnega življenja in — joka. Ilka je ljubila, trpela, a sedaj umira...

Neusmiljeni ljudje nepremišljeno sodijo in zelo radi obsodijo za vedno. Trpko se glasi vsaka beseda, s katero karajo zmo to — greh, Gori v nebeških višavah, kjer ni strasti, tam najdeš milost, ker Bog ne gleda samo na greh. Bolesti in trpljenja prerajajo grešno dušo ter jo dvigajo in krepe, da se vzpne do one višine kreposti, v katero jo je vrgla večkrat tuja krivda.

Ni čuda, da so usmiljenkine besede, polne utehe in miru, blago vplivale na mlado bolnico. Bolečine se ji manjšajo, dihanje postaja mirnejše. Plamen na obrazu ji polagoma ugaša, onemogli udje čutijo mir in uživajo sladki počitek. Bučno domišljijo polnijo mamljive slike, obdane z rajsko lepoto.

Ilka sniva. Na daljnem vzhodu so se kopali vrhovi v jutranjem soncu. Krvavo je žarel nebesni svod, na krasno obličje so se vsipali prvi žarki. Angel, oblečen v belo obleko, se ji približuje v nebeški krasoti, noseč v naročju trnjev venec, prepleten z lepimi vrtnicami. Bolnica vidi, kako se ji smehlja. Nato zasliši v popolni tišini harmonijo nebeških glasov. Naenkrat razpne nebeški angel roke, se ji nasmehlja in jo ljubeznivo povabi: „Pridi, golobica moja! Prišla si na konec trnjeve poti. S strmih zemeljskih pečin zleti navzgor, ne oziraje se na zemljo, kjer raste le bo-deče trnje.“

Po tem prizoru pride bolnica k zavesti. Gleda in posluša. Jeli prevara? Preplašena odpira oči in gleda pred seboj angela, kateri je bil prišel iz neba, ko je sladko snivala. Prav isti obraz. Po milem pogledu in nežnem nasmehu ga spozna. Gleda ga, kako skrbno razprostira roke nad njo. Bolnica gleda svojo — usmiljeno sestro.

To je eden izmed angelov, ki hodijo med nami, a jih svet ne pozna.

M. Elizabeta:

Slovenska zemlja

Slovenska zemlja, zemlja krasna, kristal, iz božje roke vzet; obleka tvoja sočno jasna, ob šopku šopek v nji pripet. Tam izpod sivega Triglava šumi srebrnopena Sava, in poje spev tako krasan, kot ni še čul ga beli dan.

Slovenska zemlja, zemlja verna, svetišče divno se mi zdiš, saj vidi zarja te večerna, kako Brezmadežno slaviš. Pred njen oltar cvetlice trosiš, s ponosom nje svetinjo nosiš, ko vžiga zvezd se milijon, le njo slavi tvoj mili zvon.

Slovenska zemlja, zemlja mila, na tebi sem uzrla dan, zibelko ti si mi zgradila, skopala grob mi boš hladen. Ti prvo dala si mi cvetje, si vlila v dušo prvo petje, in zadnji glas, moj zadnji spev bo v tebi našel svoj odmev.

Slovenska zemlja, zemlja srečna, vsa ljubljena od vseh otrok, zvestoba njih do tebe večna, so zlatih src, poštenih rok. Ni mati ljubljena nobena, kot ti od nas si počaščena; iz živih src in iz grobov kropi otrok te blagoslov.

Plemenski svinji dobro postrezimo!

Kakor plemenitev tako je pa tudi reja in oskrbovanje svinje po oplemenitvi zelo odločujoče za kakovost in razvoj bodočih pujskov. — Oplemenjena (breja) svinja, kateri boš nudila, gospodinja, možnost, da se bo dnevno, cel dan, poljubno sprehajala na prostem v tekalšču ali na paši, bo dosti lažje skotila, ti bo dala več čvrstjših pujskov, ko pa boječa, leto in dan v zatohlem svinjaku zaprta plemenica.

Pazi tudi, gospodinja, da plemenska svinja ne bo preveč debela, pa tudi ne preveč suha.

Za starejšo svinjo, ki pri zadnjih odstavljanih pujskih ni preveč shujšala, bo navadno zadostovala v prvih dveh ali treh mesecih po oplemenitvi naslednja osnovna krma: poleti zelena detelja ali paša, pozimi in v jeseni pa surova pesa, buče itd. v razrezano suho deteljo ali sempirjem.

Pretežno pokladanje kuhanega krompirja brejo svinjo preveč zdebela in ne vpliva tako ugodno na bodočo mlečnost, ko surova ali detelja. Seveda s tem ni rečeno, da bi ne smela breji svinji po potrebi tudi zmerno pokladati krompirja.

Mladicam in svinjam, ki so pri zadnjih pujskih preveč shujšale ter v vseh primerih, kjer je osnovna krma preslabša ali je te premalo, bo pač potrebno, da dodaš k poprej navedeni osnovni krmi dnevno še pol do 1 kg kakšnega žitnega zdroba ali otrobov. Naravno tudi dobre, neskisane pomije žival v tem času dobro izrabi. Kisle krme in krme, ki povzročajo napenjanje, močno odvajanje ali zaprtje pa se v tem času izogibaj!

Kake 3 do 4 tedne pred oprasenjem pa poišči za svinjo prostoren, svetel, suh in topel koč (prostor v svinjaku, ki naj nikakor ne bo na prepihu), v katerem bo imela plemenica zadosti časa, da se bo dobrega udomačila in pripravila za skotitev. Ako bi bilo v svinjaku premrzlo in prevlažno, boš morala pač pripraviti svinji začasno prostor v toplejšem, suhem govejem hlevu, v katerem, naravno, ne sme biti prepaha. Vedi, go-

spodinja, da je prepelj za mlade pujske ravno tako škodljiv kot pa mrz in prevleka vlažnost!

Medtem pa svinjo do zadnjega spuščaj čez dan ob lepem vremenu na prosto. Mnogo lažje bo skotila, kakor pa če bi že zdaj bila povsem zaprta v hlevu.

K poprej navedeni osnovni krmi (pesa pozimi in detelja poleti) pa dodaj se-daj (3 do 4 tedne pred oprasenjem) v vsakem primeru dnevno še kak kilogram tečne krme (surovega finega žitnega zdroba ali otrobov) ter kak liter, dva ali tri posnetega mleka ali pa mesto tega kakih 10 dkg ribje moke (5 dkg ribje moke zajameš s polno pestjo). Pravijo, da je za brejo svinjo in za bodočo pujske ribja moka celo boljša ko mleko, čeprav drugače glede redilnosti obe krmili dosežata isti namen.

Že zdaj se naj svinja privadi na obilno tečno krmo, katero bo morala dobi-vati, ko bo morala prehranjevati s svojim mlekom številne, nenasitne pujske. Pazi vseeno, da plemenico v tem času preveč ne zdebela, ne spitaš. Težka skotitev, manjše število pujskov in slabša mlečnost pri svinji bi bila posledica prevelike odebelitve.

Pred oprasitvijo pa naravno nastelji v koč za oprasenje s kratko, zrezano, zdravo slamo. V nerazrezani slami se pujski pač preveč lahko poskrijejo in jih svinja tudi lahko potlači. S steljo suhe praproti, ki sicer odlično odganja razni mrčes, pa v času skotitve posamezni prašičerjci niso imeli ugodnih uspehov. Živali so baje praprot žrle in potem zbolele.

Skrbi tudi, da bo opravljala svinjo par tednov pred oprasenjem in po oprasenju ena in ista oseba, na katero se žival glede krmljenja in oskrbovanja povsem privadi.

In tako lahko mirno čakaš „velikega“ in najvažnejšega dogodka v svinjaku: rojstva pujskov, bodočih dobrih ali pa (čisto v tvoji roki je več ali manj ta stvar, gospodinja!) slabih pršutnikov in slabih špeharjev.

Sladkor za leto 1949

Sladkorne tovarne so v pretekli jeseni kupile od avstrijskih kmetov skupno 3.661.000 stotov sladkorne pese. To peso so tovarne predelale v sladkor in tako dobile 46.100 ton sladkorja. V prejšnjem letu je znašala ta količina sladkorja 32.000 ton; letos so torej tovarne izdelale za okrog 15.000 ton sladkorja več kot pa lansko leto.

Vendar pa omenjena količina sladkorja še od daleč ne zadostuje za potrebe prebivalstva. Ako namreč računamo na vsakega prebivalca v Avstriji mesečno po 1,8 kg sladkorja, dobimo letno potrebno količino 150.000 ton. Domača proizvodnja bi zadostovala, da bi vsak prebivalec Avstrije dobil mesečno komaj po 375 gramov sladkorja. Ker pa porabi mnogo sladkorja tudi še industrija raznih sladkornih izdelkov, industrija marmelade in raznih brezalkoholnih pijač, moramo računati mesečno potrebo potrebo vsakega prebivalca z 1,8 kg sladkorja.

Ker torej domača proizvodnja ne zadostuje, bo v tekočem letu morala uvoziti Avstrija preko 100.000 ton, to je preko 10.000 vagonov sladkorja. Seveda Avstrija nima niti denarja, da bi mogla to količino sladkorja kupiti, in tudi nima toliko industrijskih izdelkov, da bi mogla z njimi sladkor plačati.

Zato je Avstrija pri dobavi sladkorja navezana na nabavke iz zneskov Marshallovega načrta kot tudi pri večini drugih potrebnih živil.

Pri tem je tolažilno dvoje: prvič so v Marshallovem načrtu za Avstrijo predvideni toliki zneski, da bo mogoče dobiti manjkajočo količino sladkorja. Drugič pa je svetovna proizvodnja sladkorja, zlasti proizvodnja kubanskega sladkorja tako velika, da bo mogoče dobiti potrebno količino sladkorja. Pri tem je zanimivo, da je cena tega ino-

zemskega sladkorja nižja kot pa cena v domačih sladkornih tovarnah izdelanega sladkorja.

Krma iz lesa

V Franciji in tudi v drugih državah poizkušajo najti postopek, kako bi mogli čim boljše izkoristiti razne odpadke pri predelavi lesa. Z raznimi kemijskimi postopki je pri tem uspelo pripraviti te odpadke tako, da jih je mogoče uporabljati kot krmo za živino.

Da so lesni odpadki primerni za živalsko krmo, je treba iz lesa najprej odstraniti snov lignin ali lesnino. Ako odstranijo to snov, dobijo nekako kašo, ki ima približno tako hranilno vrednost kot enaka količina ovsa.

Navadno to krmo iz lesa pomešajo z rezanico ali drugo podobno krmo. Razen tega dodajo še rudninske snovi in dušičnato krmo, česar seveda krma iz lesnih odpadkov ne vsebuje.

Krma iz lesa je včasih nepopolno prebavljiva. Zato jo pomešajo s posebnimi bakterijami, ki pomagajo povečati prebavljivost te krme. Seveda pa to ceno krmi precej poviša.

DRAGOCEN KROMPIR

Ameriško poljedelsko ministrstvo priobčuje črtico o krompirju, v kateri piše med drugim:

Idealni krompir za gospodinjo, to je tisti, ki je srednje velik, svetle barve, brez madežev, s pičlimi očmi in ki se lahko lupi, predstavlja dragoceno živilo; to ne le zaradi svoje škrobne vsebine, temveč tudi zaradi tega, ker ima toliko železa kot dva velika kosa kruha in ker ima kuhan toliko vitaminov C (protiškorbutni vitamin), kot ga vsebuje mali kozarec paradižnikovega soka.

Nasveti gradbene stroke:

Gradbeni material

II. POGLAVJE: UMETNO GRADIVO

(Nadaljevanje)

b) Pesek in gramoz

Ta dodatni material naj bo čist in prost predvsem vseh humoznih in ilovnatih primesi, ker se sprimejo z zrnici peska in gramoza in s tem onemogočajo, da bi se na ta zrnca prijel cement. Ker je sprijemnost na raskavi površini večja kot na gladki, je bolje, če izberemo ostrorobni gramoz kot pa gladek, okrogli prod. Pri uporabi vulkaničnih kamenin moramo izključiti one z ostekleno površino, ker v taka zrna voda ne more pronicati in je ondi onemogočeno tudi sprijetje zrna s cementom.

Izključiti moramo tudi kameni material, čigar trdnost je manjša kot pa trdnost, ki jo zahtevamo od betona, n. pr. puhlico in pa opeko. Tak material smemo uporabiti le za beton podrejenege pomena, koder gre le za kake izpolnitve, zamaze in podobno.

Pri uporabi rudninske žindre na mestu gramoza moramo paziti, da ista ne vsebuje žvepla oz. železovega sulfida, ki se spremeni v žvepleno kislino, ki vpliva slabo na beton in razjedajoče na železo v betonu.

Kar se tiče velikosti zrna v gramozu, je mera do 7 cm debeline normalno dopustna. Pri železobetonu pa so zlasti pri betoniranju plošč in tanjših stebrov dopustna le zrna do 2 cm debeline. Ker je prostor med vloženim železjem in opažem (to je obojem, ki drži beton med strjevanjem) navadno ozek in znaša včasih jedva 3 do 4 cm, bi večja zrna morala tam izpasti in v nastale votline bi prišla voda in z rjo popadla železo. Načelo pa je, da se izbira in kombinacija zrn peska in gramoza izvrši tako, da so po možnosti izpolnjene vse vrzeli. Vendar bi pa ostalo pri še tako strogi in v praksi dosegljivi izpolnitvi vseh vrzeli še vedno dovolj prostora za cement, kajti drugo načelo pravi, da bodi vsako zrno in zrnice peska in gramoza obdano s cementom.

Pri mešanju betona se mora torej že suho mešanje cementa, peska in gramoza nadaljevati tako dolgo, da izgine cementni prah s površine kupa popolnoma v njega notranjost.

c) Voda

Za napravo betona je vobče vsaka prirodna voda sposobna in izključiti bi bilo le odpadno vodo iz gotovih tovarn, ker bi utegnili vsebovati škodljive kemične spojine za vezavo cementa.

Mešalno razmerje in trdnost

Če primešamo cementu le pesek, dobimo cementno malto. Za 1 m³ izgotovljene malte rabimo n. pr. pri mešanici 1 : 3 420 kg in pri mešanici 1 : 4 330 kg cementa.

Mehanizacija češkega kmetijstva

Iz poročila češko-slovaškega ministrstva za kmetijstvo je razvidno, da ima češko-slovaško kmetijstvo danes na razpolago 22.000 traktorjev, medtem ko je bilo to število leta 1930 le 3700. Od označenega števila traktorjev jih je dve tretjini na državnih posestvih in na posestvih združenih organizacij.

Po načrtu kmetijskega ministrstva naj bi število traktorjev v kmetijstvu doseglo število 45.000. Ako bi to dosegli, bi prišel en traktor že na vsakih 125 ha njivske površine.

Razen števila traktorjev pa namerava ministrstvo za kmetijstvo s primer-no propagando znatno povečati v kmetijstvu tudi število vseh drugih kmetijskih strojev. Pri tem naj bi bilo povečano število kmetijskih strojev predvsem na združenih kmetijskih posestvih.

Na ta način hoče češko-slovaško ministrstvo za kmetijstvo doseči, da bodo združna kmetijska gospodarstva tehnično mnogo boljše organizirana kot pa še preostala privatna kmetijska gospodarstva, ki bodo nato seveda težko preživela združno konkurenco.

Če pa dodamo še gramoz, dobimo beton.

Potrebna količina cementa je za beton prilično ista kot za napravo malte. Tako odgovarja mešanici za beton v razmerju 1 : 2 : 3 mešanica malte v razmerju 1 : 5, mešanici betona v razmerju 1 : 3 : 4 pa mešanica malte 1 : 7 itd.

Navadno pa v praksi pri napravi malte, ki služi le vezavi pri zidanju ali za omet, ne gremo nižje kot 1 : 3, ker bi sicer malta postala prepusta in bi odpadla.

Često cementni malti primešamo še apno in dobimo na ta način podaljšano cementno malto, s čimer varčujemo z dražjim cementom.

V praksi pa radi enostavnosti navedemo za potrebno količino peska in gramoza le skupno število in dobimo potrebno količino cementa za 1 m³ izgotovljenega betona po sledeči pregledni tabeli:

pri mešanici 1:4	320 kg cementa
" " 1:5	270 " "
" " 1:6	230 " "
" " 1:7	200 " "
" " 1:8	180 " "
" " 1:10	150 " "
" " 1:12	120 " "

Mešalno razmerje je za različne potrebe, ki naj jim malta in beton služita, naravno različno.

Za grobi zidni omet zadostuje za malto mešalno razmerje 1:4 do 1:3, za fini omet pa 1:1 do 1:2.

Pri betoniranju tanjših zidov ne smemo iti nižje od mešanice 1:5, in le pri debelih zidovih je dopustno razmerje do 1:8 in za temelje do 1:10.

S padanjem količine cementa v betonu pada tudi njegova trdnost. Če znaša pri mešalnem razmerju 1:5 še okroglo 400 kg/cm² (t. j. 400 kg na 1 cm²), bi pričakovali da znaša pri polovični količini cementa, torej pri mešanici 1:10, tudi polovico. Toda trdnost znaša tu le še 140 kg. Ko se je torej zmanjšala količina cementa za 50%, se je zmanjšala trdnost betona za 64%. Trdnost pada torej hitreje kot pa doseženi prihranek na cementu, ki ima s tem svojo prirodno omejitev.

Trdnost betona se spreminja tudi s količino dodane vode. Največjo trdnost izkazuje beton, če znaša dodatek vode le 6% celokupne teže mešanice, kar bi značilo, da je material še vlažen in ne moker in kar jedva zadostuje, da se dá še mešati.

Če pa dodamo več vode, pričanja trdnost hitro padati. Če dodamo n. pr. 10% vode, znaša trdnost le še polovico in pri dodatku 12% le še tretjino one trdnosti, ki je bila pri 6 odstotkih vodne množine.

Preveč vode pri mešanju slabi torej kakovost betona. Tega dejstva oz. ugotovitve nikakor ne smemo prezreti.

Po drugi strani pa pomeni ta ugotovitev, da se pri zgradbi železobeton-skih objektov, kjer gre predvsem za dosego čim večje trdnosti, največja dosegljiva trdnost sploh ne dá doseči. Pri takih delih se mora namreč dodati več vode kot pri običajnem mešanju, da postane beton plastičen in da se dá kot testo oviti okrog železja.

Trdnost raste tudi s starostjo betona. Kakor smo že omenili, znaša pri mešalnem razmerju 1:5 po 28 dneh, ko je strditev prve faze (dobe) zaključena, okroglo 400 kg/cm², po preteku pol do enega leta pa se poveča celo še za skoraj 50% in pride na 600 kg/cm².

Pri računanju betonskih konstrukcij pa navedene trdnostne številke ne pridejo v poštev in smemo kot dopustno trdnost vzeti le desetino te vrednosti, torej pri betonu, mešanem v razmerju 1:5, le 40 do 60 kg za 1 cm² prereza.

(Dalje prihodnjič).

sovjetski sužnj

Angleški in ameriški zastopnik v Gospodarskem in socialnem odboru organizacije Združenih narodov sta te dni obtožila Sovjetsko zvezo in njene podložnice, da na svojem ozemlju vzdržujejo vrsto koncentracijskih taborišč, kjer mora v nečloveških razmerah prebivati blizu 15 milijonov prisilnih delavcev. Oba zastopnika, pa tudi ameriške in druge svobodne delavske strokovne organizacije po svetu zahtevajo, naj Združeni narodi izvedejo o tej sramoti človeštva preiskavo ter izdajo potrebne ukrepe, da se takšno stanje neha.

Kamor seže sovjetski vpliv, prihajajo z njim koncentracijska taborišča za državne sužnje, o katerih je bilo človeštvo prepričano, da jih je z uničenjem nacizma za vselej konec.

Žal, vidimo, da je vse drugače. Prisilno delo ni samo kazen za zločince, marveč je postalo redna sestavina sovjetskega in splošno komunističnega gospodarstva. Brez prisilnega dela bi komunistični režimi ne mogli dosegati niti tistih skromnih gospodarskih uspehov, kakor jih dosegajo zdaj.

Državna podjetja, ki uporabljajo izključno prisilne delavce, najdemo po vseh predelih Sovjetske zveze. Glavne skupine suženjskih koncentracijskih taborišč leže vzhodno od Moskve, največ v severnih pokrajinah sovjetskega ozemlja v Aziji.

Edina večja izjema je veliko kazensko središče v Kagarandi, sredi obsežnega premogovniškega področja v Kazakstanski puščavi. Toda če to skupino prisilnih taborišč sodimo po sovjetskih merilih, bomo rekli, da je sorazmerno majhna, zakaj v njej najbrž ni dosti več kakor 200.000 nesrečnikov.

Največ prisilnih delavcev so nagnali na področje Daljstroj, ki leži na sibirskem Daljnem vzhodu. Iz njih dobivajo delovno silo zlasti za pridobivanje zlata ob reki Kolima. O teh prisilnih taboriščih ni skoraj nobenih poročil. Sodijo pa, da mora biti v njih nad milijon ljudi, moških in žensk.

Druge večje skupine koncentracijskih taborišč so: Pečora v severnem Uralu, ki šteje okrog milijon duš; Bajkalsko jezero v Sibiriji, kjer je pol milijona suženjev; Jagri na Arhangeljskem področju, ki ima tudi okrog pol milijona prebivalcev.

Manjša taborišča so na Laponskem, na Novi Zemlji, na vzhodno-sibirskem polotoku Sahalinu, na Kamčatki, pri Novosibirsku, pri Krasnojarsku ter v evropskih in azijskih sovjetskih pokrajinah ob tečajniku.

Posebno poglavje v tem žalostnem sovjetskem sistemu predstavljajo taborišča za prisilne delavce na sovjetskem zasedbenem področju v Nemčiji. Tam so Sovjeti kar prevzeli prejšnja nacistična morilska taborišča, zlasti Buchenwald in Sachsenhausen, le da so nacistične naprave še izpopolnili, kakor to zna samo sovjetska politična policija.

Umrljivost tam je zelo velika, gotovo nič manjša kakor je bila v nacističnih uničevalnih lagerjih, toda ljudi je v njih vedno enako. To se pravi, da sproti pošiljajo vanje nove skupine nesrečnikov.

Kakšne so življenjske razmere v teh množičnih ječah, vemo iz pripovedovanja ljudi, ki so poskusili nacistična in sovjetska taborišča. Sovjetska taborišča se od onih prav v ničemer ne razlikujejo, kvečjemu je življenje v njih še hujše, kakor pa je bilo pod nacističnim bičem. Tudi delovni pogoji so hujši, kakor so pa bili za Hitlerja.

Toda suženjska taborišča niso samo žalosten privilegij Sovjetske zveze. Dobimo jih tudi v vseh podložniških državah, katerim je pri njihovih domišljavih gospodarskih načrtih prisilno delo pogosto edini izhod.

Češkoslovaška komunistična vlada si na primer niti ne prizadeva prikrivati dejstva, da so po vsem državnem ozemlju urejena taborišča za prisilne delavce. Dejansko so ta taborišča začeli ustanavljati po lanskem komunističnem državnem prevratu, s posebnim zakonom pa so to priznali 25. oktobra 1948.

Na Češkem sužnje uporabljajo za javna dela. Med njimi dobimo ljudi vseh starosti, od 18 do 60 let. V taborišča so jih nagnali pod pretvezo, da so de-

lomržeži ali pa da ogrožajo obstanek ljudskodemokratskega reda. Ti so v večini. Takšnih, ki bi se bili pregrešili zoper razne gospodarske in finančne postavke, je precej malo. Kazenska doba traja od treh mesecev do 2 let, sužnje pa lahko poleg tega vzamejo tudi v staro bivališče ali podjetje. Kogar obsodijo na prisilno delo, mora takoj v taborišče, tudi če se pritoži in je verjetno, da bo sodišče pritožbi ugodilo ali pa kazen skrajšalo. O tem ali naj komu prisilno delo skrajšajo ali podaljšajo, odloča nasvet, ki ga taboriščna uprava da sodišču. Uprava se pa pri tem ravna pač po potrebi glede delovne sile, ki jo mora imeti v tem ali onem času na razpolago.

Poleg trde postelje, slabe hrane, uši in drugih „dobrot“ teh taborišč uživajo kaznjenci tudi blagor takoimenovane „moralne“, „poklicne in kulturne vzgoje“. To se pravi, da jim tedaj, ko bi radi počivali, vlivajo v glavo komunistično vero.

Na Bolgarskem imajo dve vrsti koncentracijskih taborišč za prisilno delo. Eno imenujejo „delovne vzgojne skupnosti“, druga pa „taborišča za postopake“. Prvo vrsto so z zakonom ustanovili novembra 1945, drugo pa avgusta 1946.

Kdo pojde v ta taborišča, odloča komunistična milica. Ta predlaga notranjemu ministru imena vseh tistih, ki ji niso po volji, ter jih označi za postopake. Notranje ministstvo potem take ljudi lahko mobilizira za prisilno delo, kadar mu se zljubi.

„Taborišča za postopake“ so malce milejša oblika običajnih koncentracijskih taborišč. Njihovi prebivalci so večinoma obsojeni na 6 mesecev težkega ročnega dela. V takoimenovanih „delovnih vzgojnih skupnostih“, ki so v glavnem namenjene političnim jetnikom, morajo ljudje ostati leto dni. Življenje v njih je silno slabo, ravnanje nečloveško, težko in nezdravo delo pa mnogo teh suženjev že prej kakor po letu dni požene v smrt.

Morda bo kdo vprašal, kako so zahodni zastopniki pri Združenih narodih

dobili te podatke in številke. Večino vsega so izvedeli od ljudi, ki so iz teh taborišč pobegnili ali pa so jih oblasti same izpustile, nakar so se rešili na drugo stran železnega zastora.

Z vseh področij, koder je komunizem uredil žalostne, z bodečo žico in strojnimi obdane naselbine sodobnih suženjev, od Berlina pa do Koreje, od vsepovsod dan za dnem beže ljudje v svobodni svet. Mnogi izmed teh so grozote sovjetskih ali drugih koncentracijskih taborišč skušali sami, ostali pa imajo tam sorodnike ali prijatelje. Spet drugi, ki so bili pred begom v raznih državnih službah, so marsikaj videli in izvedeli spet z druge strani. Tretji so izdelovali tehnične in gospodarske načrte, ki jih morajo izvajati prisilni delavci. Ti begunci po večini ne poznajo drug drugega, zaradi česar lahko pri vsakem prej ali slej presodimo ali je njegovo pripovedovanje resnično ali ne. Potem tudi lahko primerjamo izpovedi najrazličnejših ljudi, ki so se rešili iz najrazličnejših taborišč, pa vidimo, da govore vsi isto pošastno resnico o sodobnem suženstvu v deželah socializma in ljudske demokracije.

Sovjetska propaganda se silovito zaganja v resnico, ki vedno bolj prodira v svet. Seveda ogorčeno zanikuje vse, kar daje sklepati, da se v sovjetskem območju dogajajo takšne strahote. Zanikavati ni težko. Težko pa bi bilo dokazati, da se lažejo ljudje, ki se niso nikdar v življenju srečali in ki prihajajo z najbolj nasprotnih koncev sveta, pa znajo vsi enako orisati suženjska taborišča. Kako bi bilo to mogoče, če teh taborišč po sovjetskih trditvah sploh ni.

Ogorčenje, ki je zaradi tega nastalo po vsem svobodnem svetu, bi Sovjeti lahko potolžili samo z eno stvarjo: da povabijo bodisi zastopnike Združenih narodov ali pa dopisnike svobodnih listov, da bi obiskali Sovjetsko zvezo ter ugotovili, ali so tam delovna taborišča in kakšno je življenje v njih. Če taborišč ni ali če je življenje v njih človeško in bivanje prostovoljno, potem se bodo Sovjeti kaj lahko oprali očitka, da so oni odgovorni za eno največjih sramot v človeški zgodovini.

spoznali, da ima odlične lastnosti za pomorske gradnje. Preizkusi neodvisnih ustanov v mnogih delih sveta so dokazali njegovo odpornost proti morskim rastlinam in raznim vrstam živalic tako v naših kakor v tropskih vodah.

Birmabright uporabljajo danes poleg pomorskih še mnoge druge industrije, ker ga lahko kujemo, vlečemo, tiskamo, stiskamo in vlivamo. Mogoče je delati za isto zlitino cele strukture, ker zadostuje mrzli postopek in ker tudi teža ni velika. Danes uporabljamo birmabright v letalskih gradnjah, v arhitekturi, v električni industriji, pri železnicah, v fotografiji, v proizvodnji posod za živila, za domače pripomočke in za tekstilne stroje. Iz birmabrighta izdelujejo pepelnike, luči za dvokolesa, okvirje za ure in budilke, ročne baterije, kič, kovčke, dežnike in verižne zadržge. Mnoge opreme za bolnice in restavracije so napravljene iz te nove zlitine zaradi njene lahкости, lahkega snajenja in zaradi dejstva, ker je zaradi nerjavenja primerna za živila. Birmabright pa lahko postane še bolj priku-pen na pogled z mehaničnim in kemičnim postopkom. Svetleči lak mu lahko podeli nove dekorativne učinke.

VSAK DAN JE NA SVETU 50.000 UST VEČ

Glavni ravnatelj Vzgojne, znanstvene in kulturne organizacije Združenih narodov dr. J. Torres Bodet je pozval vse članice organizacije UNESCO, naj sodelujejo pri novi svetovni kampanji. Gre za bistveno vprašanje prebivalstva ter za probleme prehrane tega prebivalstva. Naloga kampanje je „hrana in ljudje“. Treba je storiti vse napore, da bi se vsi ljudje zavedli resnosti problema, ki ga sestavljata dva činitelja: porast svetovnega prebivalstva in meje svetovnim prehranjevalnim virom tako zdaj kakor v bodočnosti.

Organizacija UNESCO skuša v tesnem sodelovanju s Prehranjevalno in poljedelsko organizacijo Združenih narodov pospeševati potom znanstvenih izmenjav povečanje proizvodnje živil v vseh delih sveta.

Cenijo, da je z vsakim dnem treba hraniti 50.000 ust več. Kljub vojam in drugim činiteljem, ki krčijo število prebivalstva, je vsako leto za kakšnih 20 milijonov ljudi več na svetu. Zato se kaže nujna potreba, da je treba pričetiti obdelovati še vso nerodovito zemljo sveta, katero cenijo strokovnjaki na približno eno milijardo akrov.

DIMITRIJ ŠOŠTAKOVIČ BO OBIŠKAL ZDRUŽENE DRŽAVE

Slavni ruski komponist in dirigent Dimitrij Šoštakovič bo obiskal meseca marca Združene države na povabilo National Council of the Arts, Sciences and Professions. Dr. Harlow Shapley, ravnatelj observatorija Harvardske univerze in predsednik tega sveta, je sporočil, da bo Šoštakovič eden petih Sovjetov, ki se bodo udeležili kulturne in znanstvene konference za svetovni mir, ki bo v New Yorku od 25. do 27. marca. Shapley je pripomnil, da njegov svet znanosti sicer ni bil v direktnem stiku s Šoštakovičem, pač pa da je sovjetski veleposlanik Panjuškin sporočil odboru, da so izbrali pet Sovjetov, med njimi Šoštakoviča, da bodo predstavljali Sovjetsko zvezo. Šoštakoviča bodo spremljali A. I. Oparin, poslovodni tajnik oddelka za biološke vede pri sovjetski znanstveni akademiji, ki je nedavno ožigal sovjetske znanstvenike, ki se verjamejo v „buržujsko herezijo“ Mendelevega zakona o dednosti; S. A. Gerasimov kot zastopnik sovjetskih filmskih proizvajalcev; A. A. Fadejev, glavni tajnik tajništva zveze sovjetskih pisateljev, ter romanopisec P. A. Pavlenko.

Šoštakovič je znani komponist simfonij, ki so mu pridobile slavo tako doma kakor v inozemstvu. Pred nekaj časa je osrednji odbor komunistične partije izjavil, da „smrdi Šoštakovičovo delo krepko po duhu moderne buržujske evropske in ameriške glasbe“. Šoštakovič se je opravičil in izgleda, da je zdaj spet v milosti pri sovjetskih oblastnikih. Preje namreč že večkrat „ni mogel“ obiskati Združene države, kamor so ga vabili.

NOVA LAHKA ZLITINA:

„Birmabright“

Majhni čoln, ki je vozil potnike od obale do ladje, zasidrane zunaj pristanišča, je rezal vode Bermudskega pristanišča. Noč je bila globoka. Nenadno se je začel močan udarec. Čolnič je zadel ob priklenjeno plavajočo bojo. Treba je bilo dobre četrt ure, preden se je čolnič sprostil, končno pa je le krmar pripeljal svoje potnike zdrave in cele do ladje. Čoln je trčil s tako silo, da so bili vidni znaki trka, vendar pa ni utrpel nobene razpokline.

Incident bi lahko imel resne posledice, če bi bil čoln zgrajen iz lesa, ne pa iz lahke kovine, katere trgovinsko ime je „birmabright“ (börmebrajt). To ime so dali celi seriji lahkih zlitin aluminija z magnezijem, v katerih se primes magnezija stopnjuje od enega do sedmih odstotkov. Po dolgih laboratorijskih raziskovanjih v Veliki Britaniji izdeluje zdaj te zlitine tvrdka „Birmabright“ delniška družba.

Vsako teh zlitin uporabljajo v posebno svrhu. Zlitino B. B. 3 uporabljajo običajno za pomorske gradnje, zlitino B. B. 5 pa za tiste primere, kjer je potrebna izredna odpornost. Razne tipe teh zlitin pri pomorskih gradnjah uporabljajo za naprave na nadkrovju in podobno. Zlitino B. B. 3 uporabljajo za reševalne čolne, od katerih jih je 400 že v službi, druge pa gradijo. Majhne čolne kot n. pr. čolničke za eno osebo, ki zahtevajo veliko odpornost proti rji, pa gradijo z zlitino B. B. 2.

Ena najpomembnejših svojstev birmabrighta je njegova odpornost proti rji. Znane odporne lastnosti čistega aluminija proti rji je treba v glavnem pripisovati dejstvu, da se na aluminiju, ki je izpostavljen zraku, napravi tanka

plast aluminijevega oksida. Ta plast ščiti kovino pred atmosferskimi vplivi. Če bi kovino obdrgnili, bi se napravila brž nova plast oksida. Ker pa so mehnične lastnosti aluminija precej neznatne, mu moramo pridati druge elemente, če hočemo doseči odpornost, ki je potrebna za gradnje. Izbor teh elementov je zelo važen, ker imajo nekatere zlitine, n. pr. bakrenoaluminije, škodljiv učinek zaradi raztegljivosti. Dobre pa so zlitine z magnezijem, ki se združuje z aluminijem takoj v kemično stalno zlitino, ki ima homogeno strukturo. Te zlitine pa so ravno naša birmabright. Na ta način hrani kovina svojo zaščitno plast oksida, v kateri tiči tajna njene odpornosti napram morskemu vodi. Naslednja značilnost birmabrighta je majhna teža. To je razumljivo, saj je specifična teža magnezija le približno ena tretjina specifične teže jekla ali brona. V praksi se tako izkaže za resnično geslo: „Za vsako tona uporabljenega birmabrighta prihraniš eno tona na teži“. Eno najodličnejših lastnosti birmabrighta pa je, da ta zlitina ne potrebuje toplega postopka za razvoj svojih odličnih lastnosti. Zadostuje mrzli postopek. Zaradi tega se prištedijo ogromni kapitali, ki bi bili potrebni za instalacijo naprave za topli postopek. Poleg tega povečuje mrzli postopek odpornost in trdnost zlitine, ki je sposobna tudi za vse načine spajanja.

Zlitino birmabright so odkrili med raziskovanji, ko so iskali primeren material za izdelavo velikih posod za shranjevanje živil. Tak material bi moral biti trši od čistega aluminija in odpornejši proti rjavenju. Tako so odkrili birmabright, za katerega so kasneje

Izpod domače lipe

VOGERČE

Ker že dolgo ni glasu od nas, boste mislili, da smo se preselili. Pa smo še vedno v Vogerčah. Le časa ni bilo, ker smo se s pustom „bodli“.

V predpustu smo imeli kar tri poroke. Zidar Jakej Kerbit je že dolgo pripravljal nov dom, dokler ni končno pripeljal vanj svojo preljubo Gašperjevo Tilko. Dne 7. februarja nas je povabil na veselo ženitovanje, ki je bilo na nevestinem domu. Za rajanje je skrbela godba iz Grebinja, za razne dobrote domači, Vizarjev Flori je pa take „vižal“, da smo se vsi smejali. Drugi je bil Maks Pristej, ki je vzel Marijo Lubas, tretji pa Hanzej Rosar in Lenka Pristej. Vsem trem parom želimo obilo zakonske sreče, božjega blagoslova in mnogo kričočev.

Dne 20. februarja smo imeli kulturno prireditev na našem oropnem odru. Igrali smo: Kurentova nevesta in Pevska vaja. Škofova dvorana je bila nabita do zadnjega kotička. Igralci so svoje vloge dobro rešili, kljub temu da je bilo nekaj novincev. Kritika je bila, pa ni veljala našim igralcem, ampak odru, na katerem so nastopili naši fantje in dekleta, ki niso mogli iger gledalcem tako predstaviti, kakor bi bilo treba. Hvala Bogu, da tega nismo krivi mi, ampak tisti, ki so oder odpeljali. Ti „tisti“ so mislili, da bo s tem konec z nastopi v Škofovi dvorani. Mi zavedni Koroški Slovenci pa si mislimo drugače. Naši očetje in matere so tolikokrat nastopali na odru z lepimi igrami. Zakaj ne bi smeli mi, njihovi potomci!

OBIRSKO

Tudi mi se enkrat po dolgem času oglašamo v naši priljubljeni „Kroniki“, to pa zato, da ne bodo po svetu okrog mislili, da ne znamo več pisati.

Živimo moderno. To naši mladini najbolj ugaja. Pa naj bo to glede modernih plesov ali modernih oblek...

Novo leto smo začeli s plesom, zato pa je bila cerkev skoraj prazna. Torej se Bog ne more pritoževati, da ga ne pustimo lepo v miru. Pa še neko posebnost imamo pri nas. Kadar naredijo kje „račji bal“, tedaj je navadno več deklet kakor fantov. Pa še te so bolj strahopetne. Zato gredo bolj „korajžne“ okrog in pobirajo malodušne ter jih pripeljejo na „bal“. In tu je potem govorjenje, da je še fantov strah in celo takih, ki so bili že na fronti!

Smrt nima pri nas nič opravka, zato pa sitna storklja ne miruje. Durnikove-

mu Simonu in Johanci je prinesla kar dvojčka in sicer dve deklici. Sedaj pa Šimej ne bo mogel več piskati na klarnet. Bosta že mali dve piskali namesto njega.

Ženili smo se do sedaj bolj malo. Sedaj smo se pa poboljšali. Pa ne vsi, samo nekateri. Nekateri se namreč ne morejo, ker metla ne dobi „štila“. Nekateri pa so ostali zakrknjeni grešniki in se poboljšati sploh nočejo. Drugi se pa zopet bojijo, da ne bi morali „štrikati“ in presti. In tako je vedno kaj narobe.

Bohnetovemu Šimeju se je smešno zdelo, da bi bil sam. Zato si je poiskal v Kumerjevi Marti družico in jo popeljal pred oltar. Mladi par je poročil domači gospod župnik. Nato smo se zbrali v gostilni pri Zupancu kjer je bilo pripravljeno za vesele svate. Pravo veselje se je začelo zvečer, ko smo stari in mladi plesali ob veseli godbi. Še gospod Lesel in gospa sta se zavrtela ob veselih zvokih godbe. Jurci in Šimej sta pihala na klarinet, kar je sapa dala, poleg njiju pa je Kristo vlekel harmoniko, da je kar hreščalo po hiši. Tudi dekleta so se zavedala svoje dolžnosti, kakor je pri nas navada, in so ukradla ženina. Videla so, da jim bo to lahko uspelo, ker sta starešini imela drugod opravka: eden v kuhinji, drugi pa bogve kje. Nad svojim uspehom pa so bile gotovo preveč navdušene, kajti niso opazile, da je ženin med potjo izgubil čevljev in prstan. Nastal je že prepir. Ženin je nenadoma „zbolel“. Dobil je revmatizem v palec. Nvesta ga je hotela kljub temu odkupiti. Toda dekleta niso bila zadovoljna s ponujeno ceno. Medtem pa se je nevesta premislila in dejala, da takega ženina, ki nima prstana in čevlja, sploh neče. Dekleta so s svojo trdovratnostjo prišla ob odkupnino. Zato so pa hotela imeti polovico ženina, kar je med navzočimi povzročilo mnogo smeha. Z godbo in petjem smo pripeljali ženina nazaj in zopet je bilo vse židane volje.

Najbolj pa smo se smejali mežnarju, ki je sedel na stopnicah in „kozičke“ prodajal, iz sebe pa je spuščal glasove: Jaz sem kajon, pijem kot kanon, stare babe „furan“ na „štacjon“. Ali pa:

V kuhinji se kadi, kadi, v peči se pa „prata“ smodi. Kuharica ima nos tak kot zvonec, oh, kdaj bo tega „šnofanja“ konec.

Natakarica Jera je imela dela, da toliko že dolgo ne. Ker je bil golaž dobro „popopran“, so svatje pili kot žolne.

Ker pa Jera ni mogla vsem naenkrat ustreči, so nekateri pili kar iz piskra. Pod oknom pa je bilo slišati našo staro pesem:

Lisica, lisjak sta kadila tobak, vina je zmanjkalo, sta pila vodo. Te pavršče dečle pa holcarja 'majo. Al se pa holcar useka, se žavba dobi; če se pa paver shavžje, pa še žavbe k' ni.

Tako smo se veselili na svatbi in še danes nam je žal, da je noč tako hitro minila. Novoporočencema želimo vso srečo, mnogo zadovoljstva in še več porrednežev!

Tudi Harižev Jožej se je okorajžil. Dolgo je hodil na Obojnikov vrh k Obojnikovi Ančki in mnogo poplatov je strgal. Prav mu je, zakaj se pa prej ni oženil. Hariževa hiša je dobila dobro, pridno in skrbno gospodinjico. Poroka je bila v Železni Kapli. Poročne obrede je opravil kapelški gospod dekan. Po poroki smo šli na ženinov dom, kjer so vsate čakale razne dobrote. Take „ohceti“ pri nas še ne pomnimo. Vse je bilo lepo okrašeno, miza je bila bogato obložena z raznimi dobrotami. Posebno torta je bila zanimiva. Na njej je bilo napisano: Ženin in nevesta pod mizo grile jesta. Vsa čast kuharici! Kadar se bomo ženili, naj pride še k nam kuhat. Da pa je bilo vse tako lepo in kar se tak dan spodobi, sta poskrbela ženinov stric in mati. Priznati moramo, da je kuharica tudi za „skurte“ dobro poskrbela, ki so prišli od blizu in daleč, da bi z vriskanjem in petjem delali ženinu kratek čas. Bilo pa je še nekaj novega. Zvečer so hoteli namreč ukrasti staro teto. Pa ni bilo nobenega uspeha. Kaj je bilo temu vzrok? To je bila uganka. Nekateri so rekli, da stara teta ni imela svojih čevljev. Toda naj bo tako ali tako, godej so godli naprej: ta trdi, ta trdi, ta suh, ta suh...

Proti jutru so jo pa porinili še stari, saj smo vedeli, da so jih tudi pete srbele in sline cedile, ko so videli druge plesati. Bohnetova mama so bili najboljša „rajovka“. Flori bi kmalu pete izgubil, če ne bi na pomoč priskočil Albert. Tako so ure le prehitro minile. Drugi dan dopoldne je fotografiral vse svate in posamezne, da bodo imeli spomin na ta lepi dan.

Novoporočencema želimo na novi življenski poti mnogo sreče in zaroda!

Povemo naj še to, da je še nekaj gospodin brez gospodarja, pa si ne znajo pomagati in poiskati moža. Morda je vzrok to, da je sedaj mnogo fantov tako „nobel“, da kmečkih deklet še pogledajo ne. In tako je „prišla zopet pepelnica, ostala sem še samica!“ Oh, oh, vlekla bom še ploh. Seveda zaradi obirske „noblese“, ki pa mora le trdo delati, če hoče živeti.

LOČE

Letošnjo zimo ni padlo mnogo snega, toda vseeno smo z zimo zadovoljni, kajti prišli smo na svoj račun. Tisti, ki jih rado zebe, niso preveč trpeli; les in drva smo zvozili, otroci so se nadsrali, športniki pa se tudi ne morejo pritožiti. Januar ga je malo polomil, zato pa je bil februar bolj hud. Iz Tirolskega je „prirajžala“ gripa, ki je spravila skoraj vse v posteljo. Skoraj ni bilo hiše, da ne bi kdo ležal. Ponekod je kar vsa družina obležala zaradi te zavratne bolezni, ki pa je bila prizanesljiva in ni terjala nobene smrtne žrtve.

Kadar vozimo les in drva, se držimo bolj doma za pečo. Kmalu pa bo prišel čas, ko se bomo vrgli z vso silo na delo na polju ter se ozrli za zaslužkom, kajti močno čutimo, da naš šiling nič ne zastaja za možjo dolarja.

„Kronika“ nam je ob dolgih zimskih večerih in nedeljah zelo ustregla, ko je prinašala razne domače koroške pravljice. Pravljice, legende ali basni vsak rad bere in posluša, zlasti otroci, ki ob branju in poslušanju pozabijo zapreti usta. S pravljicami pa imajo velik užitek tudi naši dedje in babice ob pestovanju in varovanju otrok.

Pravljice so vedno zanimive, bodisi da so starejšega ali mlajšega izvora. Pravljica o „pehtri babi“ je menda najstarejša in je celo vzgojnega značaja, ker se otroci bojé te hude žene. Pravljice o dveh zaljubljenih generalih, o konjskem golažu, o gostilničarki, ki je vrgla nadležnega „žunirja“ skozi vrata in kako so hoteli preteptsti nekega tenorista, ki je zapel pesem „mam pa žago no mlinč' no liepega šimla“, pa temelje na sili in ponazorujejo našo silno iznajdljivost in popularnost „basni“. Če danes čisto na kratko omenimo le pravljice o zaljubljenih generalih: kako požrtvovalno sta varuhovala in kako silna je bila njuna ljubezen do lepe Eve, kako sta s pomočjo najslajše kapljice — strdenove — hotela drug drugega vsaj toliko omamiti, da bi eden sladko zaspal in močno zasmrčal, da bi se mogel „preostali“ nemoteno zabavati z Evo in kako je zvitá Eva „sparila“ oba in jo porisala z veselice z nekim drugim domov, vidimo, da so tudi naše „domače pravljice“ vsebinsko bogate in zanimive. Zato bomo morda kdaj drugič objavili ostale v celoti.

Oblačilne nakaznice ukinjene

Zvezno ministrstvo za trgovino in obnovo je sporočilo, da postane s 1. marcem 1949 oblačilna nakaznica nepotrebna. Na podlagi te objave ne potrebujemo pri nakupu tekstilnega blaga od 1. marca dalje nobenih dovoljenj za nakup blaga kakor n. pr. odrezke oblačilne nakaznice, dobavnice itd.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

51.

Potlej sestra in kaplan utoneta skozi vrata.

Na oknu je sonce. Resnikove oči so pripete nanj, dokler ne zgine. Mračni se sploščajo počasi, nato pride mimogrede tema. Sestra prižge zasenčeno luč.

V mraku je Resnikovim očem boljše. Živci se umirjajo in klešče v sencih popuščajo.

Od nekeod tipljejo prve misli. Medle kakor sence.

„To je bil on.“

Misli se brez zveze kotalijo po lobanji. „SNEG je bil takrat, ko je šel od Križnarja.“

Misel je ujela drugo.

„Plaznikovo so odpeljali.“

Potlej so se misli ustavile in klešče v sencih so znova stisnile.

S priprtimi očmi je Resnik skušal zbuditi spomin.

Zaman.

Drug dan je prišla žena. Za spoznanje je dvignil roko. Sedla je na stol poleg zglavja.

Čez roževinaste ustnice je zdrknila beseda:

„On.“

Resnikovca je vedela, koga misli.

„On te je rešil in pripeljal v bolnico.“ Spet je zaprl oči in ustnice so se mu skrivile.

Nato je prišla sestra. Resnikovca je morala oditi.

Po ženinem odhodu je nova misel našla včerašnjo.

Obesiti se je hotel.

Na okno je spet sedel mrak. Resnik je z belo roko potegnil čez razpokane ustnice.

Nato je zagorela zasenčena svetilka. Zaspal je, preden jo je sestra ugasnila.

*

Resnikovo stanje se je boljšalo. Položen z blazinami je sedel v postelji in strmел v izsušene roke. Skozi voščeno kožo so prosevale modre žile.

Misli so se ujasnile, klešče v sencih niso več stiskale in hropenje v prsih je utihnilo.

Resnik je vedel vse. Vsa preteklost je prišla v sobico. Od otroških let do zadnjega dogodka.

S štirinajstimi leti se je pričelo. Delal je tu in tam, povsod skoraj zastoj. Nihče mu ni rekel dobre besede, povsod je šlo vse samo po mrzli pravici in še to ne vselej. Včasih se mu je zazdelo, da je zemlja, ki jo koplje, lobanja njegovega gospodarja. Tedaj je udarjal s krampom kakor ponorel. Pa so prišli spet hihi, ko se mu je vse zazdelo neumno.

Kaj boš, razcapanec, ob debelem gospodu, pred katerim krivé hrbte inženirji in polirji? Samo žulje imaš in nabrekle roke, pretegnjen hrbet in revmatizem. Drugače nič.

Nenadoma je prišlo kakor razodetje: delavec je prvi. Vse, kar diši po kapitalu, je treba uničiti.

Tedaj se je Resnik prvič zravnal. Nauk mu je udaril na dušo kakor odrešenje.

V kapitalu je videl debelega podjetnika s težko zlato verižico, s prstani in z lepim avtomobilom. Polirje, ki so priganjali in gnali in utrgavali ure.

Oklenil se je nauka z vso dušo. Počasi je rinil v ospredje. Potlej je nekoč udaril ob grobo življenje, ki ne pozna srca. Podjetnik je odpustil delavca, ki se zavoljo hrome noge ni mogel hitro obračati.

Resnik je zrasel.

„Ljudi ubijate.“

Podjetnik je mežikal, kakor da ga slepi sonce. Takšna predrznost!

„Če vam ni kaj prav, lahko odidete. Delavcev ne manjka.“

„Saj to je. Živina smo, ki se prodaja in kupuje. Na mrtvih delavcih bi zidali, če bi bil temelj zavoljo tega močnejši.“

Delavci so otrpnili, podjetnik zasinal. Koj tisto uro je bil Resnik odpuščen. Tedaj je pričel tudi pogosteje piti. Čutil je, da so nekateri manj vredni, da jih je veliko, ki izrabljajo manjše in jih počasi žro celo življenje. Zasovražil je vse, kar je dišalo po gospodi, zasovražil tudi vero, ker je videl, da mnoge teh pijavk

hodijo v cerkev. V zasebnem življenju so celo zelo pobožni.

Zato se je z vso silo boril proti Klemenu. Prepričan je bil, da je kaplanov prihod prihod kapitalističnega oderuha, ki bi celo v najhujši revščini rad ribaril.

Zveza s Križnarjem ga je zlomila. Ob Križnarjevem imenu se Resnik zgane, kakor da je čez strop šla črna senca.

Križnar! Tudi njega je sovražil. Ni bil odkrit. Za denar je včasih izdal idejo, ki bi jo moral zagovarjati. Pri tistem štrajku je imel prste vmes. Na skrivaj se je dogovarjal s podjetnikom in jih prodal. Za nekaj stotakov.

Zavoljo tega se ga je hotel znebiti. Borila sta se, toda Križnar je bil zvi-tejši.

In vendar je dogodek tudi njega vrgel ob tla. Izginil je. Vsaj očem se je umaknil.

Resnik strmi v strop. Nobenega pravega izhoda ne vidi.

Žena vsak dan govori s kaplanom. Vsaka njena beseda je nož v srce.

Dvakrat je prišel tudi kaplan. Oba sta čutila, da sta si daleč vsaksebi. Besede so bile redke, iskane. Obema je bilo herodno.

Resnik se je čutil ponižanega. Srečnejši bi bil, ko bi mu kaplan storil kaj zlega. Tedaj bi lahko vsaj zrasel. Sedaj mora biti tiho. In kar je najhujše: kaplan je pridobil ljudi. Nič več ne more napraviti. Mrtev se bo vrnil med svoje ljudi. S pomilovanjem bodo gledali nanj.

(Dalje prihodnjč)

- NEDELJA, 6. marca:**
7,15 Jutranja glasba.
17,10 Pregled radijskega sporeda za prihodnji teden.
19,30 Slovenske narodne pesmi (duet, tercet in klavir).
- PONEDELJEK, 7. marca:**
7,15 Ženska ura in jut. glasba.
16,00 Pouk slovenščine za nemško govoreče. Peta ura.
17,10 Poročila.
- TOREK, 8. marca:**
7,15 Gospodarska ura in jutranja glasba.
17,15 Poročila.
- SREDA, 9. marca:**
7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.
17,10 Poročila.
- ČETRTEK, 10. marca:**
7,15 Zanimivosti.
17,10 Poročila.
19,30 Slovenske in hrvaške pesmi in glasba. Izvaja komorni kvartet.
- PETEK, 11. marca:**
7,15 Pomenek o vzgoji in jutranja glasba.
17,10 Poročila.
- SOBOTA, 12. marca:**
7,15 Pregled svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)
(Oddaja vsak dan na srednjem valu 267 m in na kratkih valovih: 41 m, 30.96 m in 25 m; popoldansko oddajo prenaša tudi postaja »Alpenland« na 339 m.)
6,45— 7,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
14,45—15,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
20,45—21,15 poroč. in koment. v srbo-hrv.
21,15—21,30 poroč. in koment. v slovenšč.

MALI OGLASI

IŠČEM KRŠČANSKO, POŠTENO DEKLE, 15 do 16 let, za delo na posestvu, v gospodinjstvu ali pri otrocih. Dobra oskrba. Plača po dogovoru. Ponudbe pod „Južna Koroška“ na upravo „Koroške kronike“. 1054

STANOVANJE DOBI v posebni zgradbi (zraven njiva, vrt in nekaj travnika) pošteno slovenska družina, ki ima par delazmožnih članov za pomoč na večjem posestvu (8 km od Celovca). Naslov v upravi „Kor. Kronike“.

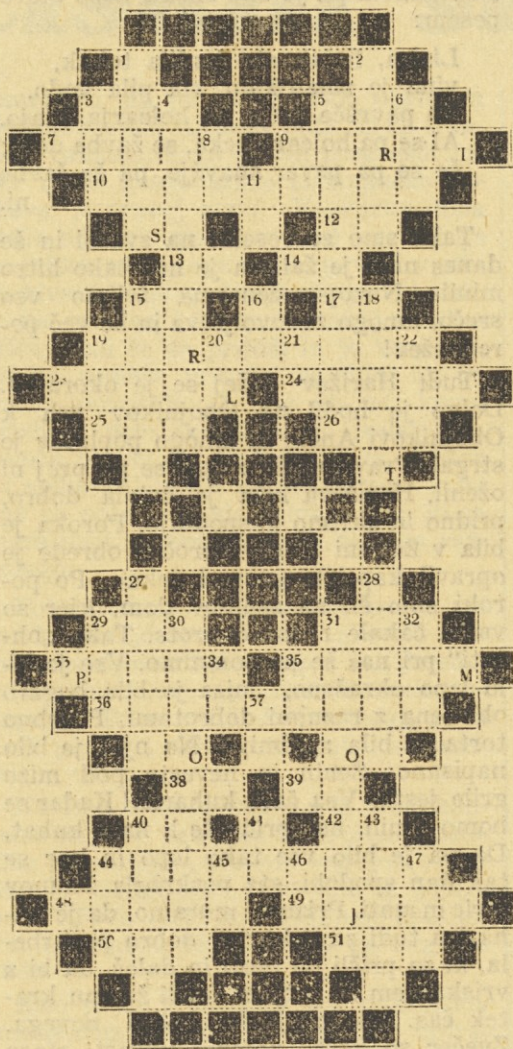
POIZVEDBA: Iščem Marijana Gostinčar, roj. 7. X. 1911 iz Ljubljane. Odšel je 8. maja 1945 s 66. dopolnilno četo (v Ljubljani, šola v Dravljah) v Vetrinj. Kdor ve kaj točnega, kaj se je z njim zgodilo, ga naprošam, naj sporoči na naslov: **Josefine Kunz, Salzburg, Otto Nussbaumerstrasse 17.**

V prvih dneh marca bo izšel I. del Slovenske pesmarice

obsegajoče v obeh delih približno 300 narodnih pesmi, prirejenih za dvoglasno petje, s čim bolj popolnim besedilom. Cena celotni pesmarici (I. in II. del) je 20 šil., katere je treba plačati pri naročilu oz. prejemu I. dela.

Pesmi so razmnožene na razmnoževalnem stroju in bodo pole vsakega dela vložene v posebno mapo. Naročila sprejema: **Alojz Luskar, Spittal a/Drau, D.P. Camp 15/14**

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:
Vodoravno: 3 tuja beseda za pevski zbor; 5 brez daru govora; 7 dohodek, pridelek; 9 slovansko moško krstno ime; 10 pomočnik, družabnik; 12 osebni zaimek; 13 kratica za „mlajši“; 14 površinska mera; 15 prihodnjik; 17 reka v Rusiji; 19 poldnevnik (zemljepisni izraz); 23 moško krstno ime; 24 moški pevski glas; 25 kratice celovškega športnega kluba; 26 gol, neoblečen; 29 živalska končina; 31 Prešernova pesem; 33 velika tropska nestrupe na kača; 35 drznost, odločnost; 36 vrsta solate; 38 geometrijsko število; 39 kratica za „dvojino“; 42 kot pri 17 vodoravno; 44 nasprotje od vegetarijanca (človek, ki uživa neke vrste hrano);

GOSPODARSKE VESTI

Začasna komisija ZN za koordinacijo mednarodnih trgovskih dogovorov navaja v svojem drugem letnem poročilu za leto 1948, da je v obnovi proizvodnje, ki je bila v prvih popojnih letih zelo počasna, opaziti sedaj vidno izboljšanje. To je imelo za posledico večji dotok nujno potrebnega blaga na tržišča. Gibanje cen, ki so pri poljedelski proizvodnji kazale padec, pa kaže na področju industrijskih surovin zvišanje.

Glasom poročila prehranjevalne in poljedelske organizacije ZN (FAO) je dosegla svetovna proizvodnja petih glavnih žitaric leta 1948 472 milijonov ton, to je 62 milijonov (ali 15%) več kot 1947. Te žitarice so pšenice, rž, koruza, oves in ječmen.

FAO pa vseeno pripominja, da kljub temu, da je začetkom 1949 zaznamovati dobro stanje žitnih zalog in izboljšanje aprovizacije, ni gotovo, če bodo lahko vse države v bodočnosti premagale svoje žitne primanjkljaje in dosegle presežek. Poročilo poudarja, da so v določenih primerih zaloge žitaric preveč pisle, da bi lahko nudile kako varnost za primer sile.

Svetovna sindikalna federacija in prehranjevalna ter poljedelska organizacija Združenih narodov (FAO) bosta skušali skupaj rešiti letos problem svetovnega pomanjkanja poljskih delavcev, ki zanima bistveno živilsko proizvodnjo. Obe navedeni organizaciji menita, da bi lahko odpravili delno to pomanjkanje s tem, da bi navdušili moše in žene k vrnitvi k delu na polju. Nadalje pa se mora olajšati izselitev delavcev in njihovih rodbin v področja, kjer se čuti potreba njihovega dela.

48 mlajši potomec; 49 staroslovenski izraz za pogane; 50 vrsta perutnine, vodna žival (2. sklon množine); 51 trije enaki samoglasniki.

Navpično: 1 samozavest, časten odnos; 2 področje (tujka); 3 ptič pevec črne barve; 4 velik zločinec; 5 prišel na svet, zagledal luč sveta; 6 izraz za neko domačo žival; 8 povratno-osebni zaimek; 9 označka za kemično prvine barij; 11 kratica za „lastnoročno“; 15 prosjak; 16 del človeškega telesa; 18 pokrajina v Jugoslaviji, žitnica Balkana; 19 poljska cvetlica; 20 francoski določni člen; 21 začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja („Cvetje v jeseni“); 22 del telesa (2. sklon množine); 27 sedanjega leta; 28 tuja beseda za taborišče; 29 večno mesto; 30 vrsta pisatelja; 31 organizator, poglavar neke skupine; 32 kot pri 6 navpično; 34 vzklik v zadregi; 35 geometrijsko število; 37 kratica za „vsota“; 40 plačilno sredstvo, „sveta vladar“; 41 začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja („Deseti brat“); 43 tepec, neumnež; 44 najbolj zaželena stvar; 45 angleški kratic, ki pomenita „v redu!“, 46 dva različna samoglasnika; 47 tretja, enajsta in prva črka v abecedi.

REŠITEV NAGRADNE KRIZANKE iz št. 7

Vodoravno: 3 kolesar, 5 K.K.K., 7 rov, 8 dro, 9 Ana, 10 par, 12 ali, 13 poseben, 18 denar, 21 ta, 23 on, 24 kosa, 26 osa, 28 uboj, 29 bogataš. 32 pereč, 33 rak, 34 Peter, 38 posledica.

Navpično: 1 bo, 2 da, 4 enako, 5 Kropa, 6 kviri, 11 Albeniz, Sarasate, 14 od, 15 se, 16 Ba, 17 er, 19 sto, 20 dno, 22 as, 23 ob, 25 ab, 26 Oger, 27 atek, 28 uš, 30 op, 31 ač, 34 P.S., 35 el, 36 ed, 37 ri.

Izžrebani so bili: Amalija Povirk, Lukanc Viktor, Tončka Čarman.

Pravilne rešitve so še poslali: Lesjak Janko, Slavko Kodala, Nemec Anton, Oražen Marko, Zanoškar Kristijan, Riiko Götz, Sedej Olga, Obram Ivan in Mihič Alojzij.

Dunajski velesejem

Uprava Dunajskega velesejma sporoča:

Za čas velesejma od 13.—20. marca t. l. bodo prometne ustanove na Dunaju izdajale štiridnevne pavšalne vozovnice za ceno 12 šil. Te vozovnice so veljavne na vseh progah cestne in podzemne železnice in bodo naprodaj pri vseh prometnih uradih oz. prodajalnicah vozovnic.

Delna dodelitev živil za 51. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeli:	Kruh		Pš. moka	Meso		Mast	Olje	Testenina	Pš. zdrob	Sladkor
Odrezki nakaznic:	400 g	1000 g	750 g 600 g	100 g	200 g	100 g	200 g	800 g	1200 g	1150 g
1 Navadni potrošniki nad 18 let	4	1 2	3		8 9 10	5	6			11
2 Mladina od 12—18 let	4	1 2	3		8 9 10	5	6			11
3 Otroci od 6—12 let	4	1 2	3		8 9 10	5	6	27		11
4 Otroci od 3—6 let	4	1	3		8 9	5	6	27		11
5 Otroci do 3 let			3			5	6		25	11
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	104	101 102	103		108 109 110					111
7 Mladina od 12—18 let	104	101 102	103		108 109 110					111
8 Otroci od 6—12 let	104	101 102	103		108 109 110			127		111
9 Otroci od 3—6 let	104	101	103		108 109			127		111
10 Otroci do 3 let			103						125	111
11 Delni samooskrbovalci z mesom in maslo nad 18 let	204	201 202	203							211
12 Mladina od 12—18 let	204	201 202	203							211
13 Otroci od 6—12 let	204	201 202	203					227		211
14 Otroci od 3—6 let	204	201	203					227		211
15 Otroci do 3 let			203						225	211
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in maslo	304	301 302	303							311
17 Mladina od 12—18 let	304	301 302	303							311
18 Otroci od 6—12 let	304	301 302	303					327		311
19 Otroci od 3—6 let	304	301	303					327		311
20 Otroci do 3 let			303						325	311
26 Krušna nakaznica za samoosk.		407 408	409							
28 Dodatna nakaznica za delavce	603 612 615 624			601 613						
29 Dodatna nakaznica za težke delavce		703 704 712 715 724		701 710 713 722		702 714				
30 Dodatna nakaznica za najtežje delavce		803 804 815 819 820 831		801 813 817 829						
31 Nakaznica za noseče in doječe matere					901 902	905 906				

Nadalje še dobite:

700 gr ovsenih kosmičev na odrezke 26 K, 26 Klk, 126 K, 126 Klk, 226 K, 226 Klk, 326 K, 326 Klk.

400 gr testenin na odrezke 501 in 505.

800 gr testenin na odrezek 903 M.

120 gr masti na odrezke 802, 814, 818, 830 Sst.

400 gr sladkorja na odrezek 904 M.

1150 gr sladkorja na odrezke 51. dodelitvene dobe živilske nakaznice popolnih samooskrbovalcev vseh starostnih dob.

300 gr stročnic na odrezke 7 E, 7 Jgd, 107 E, 107 Jgd, 207 E, 207 Jgd, 307 E, 307 Jgd.

500 gr stročnic na odrezke 605 A, 616 A.

880 gr stročnic na odrezke 706 S, 718 S, 806 Sst in 828 Sst.

1400 gr krompirja na odrezke 607 A, 621 A, 707 S, 721 S, 807 Sst in 821 Sst.

Na odrezke 4, 104, 204 in 304, označene z E, Jgd, K in Klk, lahko kupite namesto 400 gr kruha 250 gr kaveinega nadomestka.

Nadalje se bo oddajalo na s „51“ označene tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir 47—55 za osebe nad tri leta skupno 5600 g krompirja in na s „51“ označene tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir 47—55 za otroke do treh let skupno 2800 g krompirja.

Na odrezke 25, 125, 225 in 325, označene s „Klst“, lahko kupite namesto 1200 g pšeničnega zdroba 4 zavitke „Oma“ otročjega hranila ali 4 zavitke „Haase“ keksove moke ali 4 zavitke Seefeldner“ prečenčeve moke.

Na 18 malih krušnih odrezkih živilskih nakaznic 51. dodelitvene dobe lahko kupite ali 1000 g kruha (črnega kruha) ali 900 belega peciva ali 765 g pšenične moke.